

Zege of Dood.

DOOR

A. VAN DER FLIER.

D bis C ter, I bis, tunc, putruit aether
Francorum morte, quos vincit Flandria sorte.

(Geschiedzangen. Van Vloten.)

I.

Het was in de eerste dagen der Juli-
maand van het jaar 1302. De boomen
droegen hun ruischende bladerenkroon,
de velden rijpten voor den oogst. Room-
kleurige en zachtgetinte hageroosjes
vlochten slingers en bogen door het
dichte struikgewas, viooltjes zonden
zoete geuren omhoog naar den blauwen,
klaren zomerhemel.

De wilde rozen bloeiden; hun „soete
roke” verspreidden de viooltjes! Ge-
durende één, twee maanden zouden zij
overal de velden sieren, overal.

Kinderhandjes zouden ze plukken en
neerleggen voor het altaar met een
schuchteren blik; zou het Christuskindje,
dat glimlachte in de armen zijner ge-
benedijde moeder, hun bedeesde hulde
aannemen?

Jonge meisjes zouden ze door het
haar strengelen, jonggezellen er het
vensterkozijn mee omvlechten hunner
liefste; in bekers en kannen zouden zij
prijken, sieren gordel of hoed, maar zij
zouden ook op de graven liggen, op
véél nieuwe, pas gedolven graven mis-
schien.

De jonge vrouw, die geknield lag
voor het kleine altaar eener nederige
woudkapel, onderdrukte een snik, met
moeite. Want zij wist het: weldra, over
eenige dagen wellicht, zou opnieuw de
stormklok luiden, dreunend galmen over
het Vlaamsche land en dan ... en dan ...

„Roelant, Roelant ben ik genannt.
Als ik kleppe so is 't brand.
Als ik lude orlog in Vlaenderland!”

Ja, oorlog was het, maar voor wie zou
de victorie zijn? Voor wie, voor wie? ...
Leliaerts of Liebaerds? Wie, wie!

Zij verborg het gelaat in de handen,
smalle, witte handen, nu bevend als
een espenblad. O, de klokken zouden,
luiden, doch nooden zouden zij ten
hoogtijd noch ten feest: de stormklok
— de doodsklok! ...

„Heer, voor wie, voor wie?” ...

Zij hief de armen op, blanke armen
teer van ronding, zuiver van lijn. De
wijde mouwen van het opperkleed van
gheluwe triblaat — als een wazige wolk,
door zonnegoud getint, omgolfde het
haar gestalte — vielen terug; harts-
tochtelijk klonk het, in een snik:

„O, Heer, verricht een wonder! De leliën zijn aan Uw gezegende moeder gewijd! Laat de menschen elkander niet langer vermoorden! Laat hen vrede maken en de gevangenen vrij geven! Laat daarom de Liebaerds beseffen, dat zij niet winnen kunnen den ongelijken strijd met hen die kampen onder de Lelievaan. O, doe een wonder, een wonder! Sta niet toe, dat de doods-klok nóg langer klept boven de slagvelden, de steden van Vlaanderen!”...

Zij zweeg, omhoog staarde zij, de wijdgeopende oogen gloeiend, brandend van verwachting. Verbeidde zij een wonder, een hand in de wolken, een stem die bevelen zou:

„Tot hiertoe, verder niet!”

De zonnestralen gleden door de kleine vensters en tintten roserood of deden opgloeien in purperglans hun eenvoudig glasmozaïek van kunstlooze rozetten. Het was of veelkleurige harpsnaren vielen over de ongelijke, ingezakte grafsteenen voor het altaar. Maar het bleef stil in het rond, beklemmend stil. Het Christuskindje rustte onbeweeglijk in de armen zijner moeder, zijner zwijgende moeder. De jonge vrouw liet de opgeheven armen zinken, moedeloos, hopeeloos. Het was of iets drukte op haar hart, loodzwaar, te zwaar. Het was geen pijn, schrijnend, brandend, maar een afmatting, verdoovend, vernietigend. Zou dat de voorbode zijn van den dood.... dood doch geen ruste:

„Roelant, Roelant!
Als ik lude”...

Het was of de biddende, de wanhopige vrouw ineenkromp, of zij zou neerzinken, niet meer wetend van zichzelf en van de wereld. Maar een schaduw gleed over de trillende harpsnaren op den vloer, een forsche schaduw. Sporen rinkelden; geen gouden waren

het nog. De jonge, kloek gebouwde gestalte, die nu toetrad op het altaar, droeg het onderscheidingsteeken der Zwanenridders over zijn maliekleed, aan zijn harnasschoen de zilveren spoor, — een schildknaap alzoo.

Maar bij zijn nadering was het of een zonnestraal lichtte over het bleek gelaat der jonge vrouw. Een blos kleurde haar wangen, haar oogen schoten vol tranen, van geluk en dankbaarheid zwol haar hart. De wisseling was zoo snel, hoop verving de wanhoop; het was als een machtige vervoering, die haar schier den adem benam.

Zijn oogen liefkoosden, nu hij zich tot haar overboog, haar gelaat; maar snel oprijzend, voorkwam zij de woorden, die zij — vreesde.

Haastig, als duchtte zij de uitwerking harer woorden, ving zij aan:

„Doet God dan een wonder? Ik heb gebeden, zoo vurig gebeden, en Hij zendt je hier. Gevoelt ge nu zélf niet, hoe het Gods wil is, dat je keert op je weg? Ik moet je de oogen openen, het is mijn plicht, dan zul je bevrijd worden van boeien, die je nu draagt als eere-ketenen!” — Hoe vlijmde dit laatste woord! — Maar hij trad terug, haar smeekenden blik ontwijkend.

Opnieuw verhief zich de strijd in zijn borst, de felle strijd. Zij kon alleen hem toebehooren, wanneer hij zich schaarde onder de Lelievaan van graaf Robrecht van Artois, en hij had met Jan van Renesse, met Hugo van Arckel en Aernout van Loon, allen Hollandsche of Zeeuwsche ridders, zijn zwaard getrokken, zijn leven veil voor het goed recht der tot het uiterste gebrachte Vlamingen.

Begreep zij de worsteling van plichten en wenschen in zijn hart? Zij sprak niet, hij zweeg... Zou de gapende kloof blijven tusschen hen; zou ze blijven, onoverkomelijk als te voren?

Onwillekeurig hadden beiden de woudkapel verlaten; nu stonden zij en staarden en rieden elkanders gedachten en het gejaagde kloppen van elkanders hart.

Hoe schoon was de morgen! De hemel diepblauw, de boomen donkergroen, met bloemen bezaaid de velden, en kleine, gouden lichtjes fonkelend en zwevend over de klare golfjes der kabbelend verder stroomende Leye. Klonk een klacht in haar ruischen, een klaagtoon om den last, dien haar stroomlandschap torsen moest?

O, dicht was het woud, dat den gezichteinder begrensd, maar dichter het lansgewemel, glinsterend tusschen de oude, donkere boomen, zich spiegelend in het witte zand van den grillig gevormden, op de hellingen met donker mos begroeiden heuvel in het verschiet.

De Mosschenberg luidde sinds eeuwen zijn naam; thans nu de Fransche ridders er hun kamp hadden gevestigd, heette hij „Berg van Weelde”, in den volksmond 1).

O, wél scheen het of daar de dagen bestonden uit lachende Horen, of de zandlooper van den tijd was gevuld met fijn, glinsterend goud.

Hoog wapperden banieren en blazoën boven de tenten, de schier ontelbare riddertenten, in de klare zomerlucht.

Luid schalden de krijgstrompetten, luider jubelden de ridders hun stouten krijgszang, den gevulden beker in de hand. Tot boven zangen en zeggen bruiste hun overmoedig jachtlied:

„Pour aller à la chasse
Faut être matineux!” . . .

1) Op Mosschenborch, als ic 't versta,
Die nu heet die Berch van Weelden;
Daer lagen die Franken op, ende speelden
In haren tenten en de pauwelgonen;
Sie lieten vechten die garsoene,
Ende assaut doen op Cortrike.

Lodewijk van Velthem.

O, als een jachtveld beschouwden zij het heerlijke, gezegende Vlaamsche land, dat naast nieuwen roem hun nogmaals buit zou schenken, véél buit. De gouden riddersporen glinsterden; kletterend vlogen de zwaarden uit descheede. Met een minachtenden glimlach om de overmoedig gekrulde lippen zag de trots der Fransche ridderschap néér van haar „Berg van Weelde” op Vlaenderenlant en zijn kerels, die blootshoofds zwaaiden hun „Goedendag”, maar die liever wilden sterven als vrije mannen, dan leven onder vreemde heerschappij. En de vijanden vergolden hun dien fieren vrijheidszin. Ach, hoe vergolden zij dien!

„Zoo haest de Franschen in Vlaenderen kwamen,” — naar luid der kroniek van den Minderbroeder van Gent — „poogden zij er vrees en schrik te verspreiden, door hunne wreedheid, want zij vernielden al wat zij konden bereiken, zonder zelfs de vrouwen, grijsaerts of kinderen te sparen. Maar die verwoestingen, wel verre van de Vlamingen af te schrikken, hitsten slechts hunne woede meer en meer aan, en voerden hen tot eene verschrikkelijke weerwraek.”

„Vlaenderen de Leeuw!”

Hoe dikwerf reeds had die krijgskreet het gemartelde, overheerde volk te wapen geroepen, opnieuw de Vlaamsche velden purperend met bloedbloemen. Want de Fransche legerscharen geleken een stroom, door dijken te bedwingen noch door dammen te keeren.

Naakte thans de slag, die zou beslissen ten zege of ten ondergang voor het kleine, moedige volk, dat worstelde tegen de overmacht zoo vele, bloedige jaren reeds, om te behouden, om te herwinnen, 's levens leven: onafhankelijkheid en vrijheid!

Béatrix van Mosschere wrong de handen, in wanhoop: Haar vader, Willem van Mosschere, had zich aangesloten

bij de Leliaerts en Albrecht van Arckel, wiens leven of dood de aarde voor haar maakte tot een Eden of een woesteniĳ, streed in de schaduw van den Liebaerd met den Vlaamschen Leeuw. Zij hadden elkander gevonden zonder elkaar te zoeken, zij hadden elkander lief eer zij het wisten, en het leven, de omstandigheden scheidden hen, het harde, wreede leven, het onverbiddelijke lot.

Albrecht van Arckel spreekt het eerst, hij leest de smart op haar gelaat, het maakt zijn stem dof:

„Béatrix, geef mij nog eenmaal je hand. 't Is misschien voor de laatste maal, dat wij elkander zien, Béatrix.”

Zij leest hem de woorden van de lippen en hij ziet, dat zij begrijpt. Maar hij weet niet welken storm zijn woorden ontketenen. Zij had gebeden, zoo vurig, bij dag en bij nacht, dat hij zou inzien wat er op het spel stond. Als een beproeving had zij het beschouwd haar door God opgelegd, haar plicht zou het zijn hem de oogen te openen, en nu — alles was te vergeefs, te vergeefs! Hij bleef aan de Vlaamsche zijde, getrouw aan de ten ondergang gedoemde Clauwaerts. Zij snikte niet, zij klaagde niet, maar haar gelaat werd zoo mogelijk nog bleeker en haar oogen pleitten en smeekten.

„Je brengt je zelve ten val. Koning Filips is oppermachtig, wie zal de Vlaamsche boeren bijstaan tegen zijn geweld? De angst en schrik groeien in het land, zegt mijn vader. Want de Fransche ridders zijn als het zand der zee en Koningin Johanna heeft Jacob van Châtillon bevolen, man, vrouw noch kind in het leven te laten, maar ieder te dooden, die de Dietsche taal spreekt.”

Hij ziet haar scherp aan.

„Macht boven recht. 't Is zoo oud als de wereld. Maar van jou had ik dit niet gedacht, Béatrix, van jou niet.”

Zij had tot nu toe zoo weinig na-

gedacht over staatkundige verwickelingen.

„Vader zegt” — aarzelend spreekt zij dien naam uit, hij had zich verzet tegen haar liefste wenschen, — „dat de koning de hoogste is in een staat, en, dat zijn wil de wet behoort te wezen van zijn volk. Onze grijze graaf Gwy is leenman van Filips den Schoone. Indien deze het thans noodig acht Vlaanderen rechtstreeks te brengen onder zijn schepter, is het rebellie van het volk, zou het félonie van graaf Gwy zijn — indien deze zich in vrijheid bevond — zich te verzetten tegen zijn uitdrukkelijken wil. Zoo heeft mijn vader het mij verklaard.”

Zegevierend ziet zij hem aan. Wat kán hij nu nog voor tegenwerpingen maken? Nieuwe hoop sluipt haar hart binnen: winnen voor haar inzichten zal zij hem tóch!

Maar geërgerd trekken zich zijn wenkbrauwen samen. Zij weet niet, — kind van haar tijd als zij is, — die de meeste uren van den dag doorbrengt in haar kemenade ver van den raad en de daad der mannen, dat haar vader zich met gouden haken liet vangen door Filips den Schoone. Het verheugt hem, dat zij dit niet weet.

Het is wreed wanneer een storm de boomen berooft van hun bloesempracht, wreeder is de ontgoocheling eener vertrouwende menschenziel.

Een godenbeeld, dat van zijn voetstuk stort, zijn val is onherstelbaar en maakt tot een vormloozen klomp wat eerst werd vereerd als ideaal.

Hij spreekt haar daarom niet over haar vader. Hij verhaalt haar alleen hoe het dwangbewind, dat Filips de Schoone bracht over Vlaanderenland, de bevolking sloeg met wanhoop, eer het haar dreef tot verzet; hoe 's konings gemalin hem steeds drong tot nieuwe, wreeder maatregelen, waar hij reeds

—

zoo menigmaal zijn macht had her-
schapen in willekeur.

„Toen graaf Gwy van Vlaanderen
zijn land bedreigd zag met geheele ver-
woesting, begaf hij zich naar Aarden-
burg, naar Karel van Valois, om hem
te smeeken een einde te maken aan
een oorlog, die een gezegend land her-
schiep in een woestij.

„Vrijgeleide bood Valois hem aan,
indien de bejaarde graaf zich naar Parijs
wilde begeven, om in persoon met koning
Filips te onderhandelen. En wie kan
thans de lange reeks opsommen der
helden, die als hij, als zijn zonen, Ro-
brecht en Willem, de martelaars werden
der nationale vrijheid? Hunnamenzullen
den fieren klank der onsterfelijkheid
bezitten, de eeuwen door, doch hun
leven is ten doode gewijd, — de kerkers
van Filips den Schoone zijn hard en
diep — indien het den Vlaamschen
kerels niet gelukt hun vrijheid te her-
winnen, hun graaf te bevrijden, door
één beslissenden slag.”

Vol geestdrift, zich klaar bewust van
het goed recht van haar volk, sprak
hij en wachtte haar antwoord, maar —

„Dat kunnen zij nooit meer,” viel
zij in, ondanks zichzelf. „Zij bezitten
niet eens ruitery. Zelfs indien — wat
onmogelijk is, zegt mijn vader — de
ridders vluchtten, zouden de Vlaamsche
boeren niet in staat zijn hen te achter-
volgen.”

Krachtige stemmen vol onwrikbaar
toekomstvertrouwen, vol geloof in de
glorievolle eindbeslissing hunner zaak,
braken juichend haar woorden af. Of
gaven zij er het antwoord op?

„Wi willen van de kerels singhen
Si syn van quader aert,
Si willen de ruters dwinghen!” . . .

Het is of een oneindig vertrouwen
vlamt in de harten der zangers.

De lucht trilt, de grond beeft van

het gejuich, geheel de omtrek is er mee
vervuld. De smaadzang hunner tegen-
standers wordt hun strijdleus, evenals
meer dan twee eeuwen later Barlay-
mont's hoonend woord dat der fiere
Geuzen.

Lange rijen kloeke mannen, den
„Goedendag” met den ijzeren scharmsax
in de stevige vuist, trekken op naar het
kamp bij Kortrijk, naar het Groeninger-
veld, de verzamelplaats der Vlamingen.
Broederschappen en gilden uit Yperen,
Gent en Brugge hebben zich aaneenge-
sloten als ging het ten statigen omme-
gang of ten heuglijk feest. Uit hun
donkere werkplaatsen, uit hun enge
straten en hooge poortershuzen zijn zij
gekomen; stil staan de weefgetouwen,
verlaten zijn de hallen, vergeten is
nering en bedrijf.

Banieren wapperen boven de recht
gedragen hoofden der vrije mannen;
met de vaandels brengen zij elkander
hun plechtigen groet:

„Si sullen de ruters dwinghen!” . . .

Dat zweren zij. Nog bezit hij zijn
ontembare kracht, de Vlaamsche Leeuw!
Oorverdoovend wordt het gejubel als
de neringen en gilden uit Brugge in
hun witte wapenrokken, gesierd met het
roode kruis, het kamp binnentrekken.

De herinnering aan de „bloedige
metten” van Brugge deed het hart
van ieder die het wél meende met
zijn volk en land sneller kloppen. Toen,
op dien met dauw gedrenkten, met
bloesemgeur beladen Meiochtend, nu
nauwelijks eenige weken geleden, dreun-
de Vlaanderens wapenkreet in de ooren
der uit haar slaap opgeschrikte Fransche
bezetting, toen voltrok het wachtwoord:
„Schilt en vriend”, het doodsoordeel
over de vreemde overheerschers. Want
tevergeefs plooiden zich hun lippen om
het krachtvolle woord te uiten.

Breydel en De Coninck legden met de Brugsche poorters dien dag de fundamenten voor den tempel der vrijheid, die eenmaal heerlijk verrijzen zou in het door heldenmoed en doodsverachting vrijgestreden Vlaanderen.

Doch thans vlamde als een vuurwolk de zon aan de strakke Julilucht, haar gouden brand schitterde over de Groeninger beek, die haar golfjes voortstuwde naar het zilvervlak der Leye. In het verschiet fonkelden tusschen de slanke toppen der dennen, tusschen de forsche kroongewelven der beuken, de vergulde kruisen, de ranke torenspitsen eener eeuwenoude abdij.

Zou, beschut door haar schaduw, die tempel der vrijheid verrijzen op het Groeninger veld?

Het water murmelde zacht; koelte schenkend en verademing brengend ruischte het woud, hun zegezang zongen de menschen. Over het veld bruiste nogmaals met duizendvoudigen klank de onsterfelijke wapenkreet: „Vlaanderen de Leeuw!” en de morgenwind droeg die fiere krijgsleus over naar den Berg van Weelde.

Het is Albrecht van Arckel alsof een wereldgebeurtenis stralend voor hem verrijst, niet als een fata morgana, gelijk de Kruisridders zoo dikwerf zagen, op hun weg naar het Beloofde land, doch als het gouden toekomstbeeld der nakende werkelijkheid.

Hij gevoelt, dat het leven, de dood van den enkele, van duizenden en tienduizenden, slechts een episode is in het leven van een volk, waar het geldt zijn nationaal bestaan. Hij weet nu, dat een volk niet onder kán gaan, dat zijn onafhankelijkheid hooger stelt dan zijn leven, dat om haar te verwerven den dood niet vreest.

„Een volk, dat zijn vrijheid eert als hóógst goed, behoort het heden mét de toekomst.”

Hij zegt het met schitterende oogen, dan vat hij Béatrix' weerstrevende hand.

„Kom mee! Je behoort dáár, niet op den Berg van Weelde. Het is úw volk, dat zich voorbereidt om te overwinnen of te sterven. Kom! Je moet erkennen, je wéet, dat het recht aan zijn zijde is. Volg de stem van je hart, treed in het midden van je volk. Laat geen macht der aarde in staat zijn je nog langer van ons, van het recht, te scheiden!”

Zij ziet, dat geen eigen wenschen hem doen spreken. Zijn eigen ik zwijgt, een machtiger, hooger aandoening gehoorzaamt hij. Hij neemt haar hand, zij volgt hem zwijgend. Het is haar als wordt zij geleid door een vreemde macht, waartegen het vruchteloos is zich te verzetten,

Plotseling valt een schaduw voor haar voet. In het midden van een kleinen, zwaar bewapenden ruitersstoet, herkent zij haar vader.

„Waarheen zoo vroeg, Béatrix? En met een geleide, dat misschien jou passend toeschijnt, doch niet mij. Intusschen heb je een goede vangst gedaan. Het lam ving den wolf.”

Met een beteekenisvollen glimlach wendt hij zich tot Jakob van Châtillon, den smadelijk uit Brugge gevluchten Franschen landvoogd.

„Uw Edelheid vergunt, dat de jonker van Arckel wordt opgenomen in ons gevolg?” — Dan vervolgt hij, bijtend: „Laat hij weldra dat van Gwy van Dampierre, te Parijs, vergrooten.”

Op zijn wenk, sloot zich een tiental speerruiters als een ijzeren keten om Albrecht van Arckel.

Doodsbleek, zwijgend plooide Béatrix zich den sluier van doorzichtig sindaal voor het gelaat. Niemand ziet hoe haar hand beeft, niemand weet hoe haar hart klopt.

II.

Slechts kort duurde de tocht op den Doornikschen weg. Toen werden de plompe torens, de onregelmatige gevel van het kasteel van Mosschere zichtbaar tusschen het geboomte. De brug ratelde neer, geopend werd de poort; kortaf gelastte Heer Willem zijn dochter zich naar haar vertrek te begeven. Nog kariger waren de woorden, waarmee hij eenige speerdraggers beval den gevangene te voeren in den kerker met het valluik. Toen leidde hij met een hoffelijken glimlach, die weinig paste bij zijn stroeve trekken, Jakob van Châtillon, graaf van St. Pol, de voorhal binnen van zijn slot.

Terwijl een gediensstige page de bekers vulde met wijn van Borgoengen, wendde Châtillon zich tot zijn gastheer:

„Ik heb dag en nacht doorgereden om nog in tijds terug te kunnen keeren. Door mijn hand zal de laatste Vlaamsche boer worden geveld. Maar intusschen heb ik te Parijs weinig gehoord. Hoe staan hier onze zaken?”

Na de „bloedige metten” was hij bij nacht en ontij naar Parijs gevlucht om den Koning versterking te vragen tegen de „rebellens”.

De kreet der Brugsche vrouwen: „Wat walsch is, valsch is!” had hem nog lang in de ooren gedreund, het bijtend woord deed dit nu nog. En omdat hij wist, dat het hem gold, — niet zonder reden: hij had beloofd Brugge binnen te trekken met klein gevolg, en verscheen er aan het hoofd van zeventienhonderd tot de tanden gewapende ridders — wilde hij zich wreken.

Willem van Mosschere haalde de breede schouders op.

„De vlaamsche gemeenten zullen niet

zwichten, eer zij geknakt zijn in hun handel en welvaart. De weelde is hun verderf, daarin alleen wortelt hun verzet.”

„Hebt gij uw landgenooten nog niet genoeg ontroofd?” dacht Châtillon.

Want hij herinnerde zich hoe vier jaren vroeger Willem van Mosschere's trouw aan koning Filips was beloond met de schenking van landerijen, een poorter van Gent, Willem van Artevelde, ontnomen. Huldigde Châtillon reeds onbewust de meening, die later zoo menigen staatsman zou vormen tot een huichelaar, „dat de spraak den mensch werd gegeven om zijn gedachten te verbergen,” toen hij hernam:

„Ik betwijfel of het knakken van den handel, het verbeurd verklaren hunner eigendommen, het verzet der Vlamingen zal breken. Er heerscht een zonderlinge, zelfs onverklaarbare geest in dit volk.”

„Wat bedoelt gij?”

Châtillon mat het vertrek met groote schreden. Toen antwoordde hij wrevelig:

„Ik bedoel, dat zij hun land, hun taal liefhebben, zou ik bijna zeggen, indien het niet te ongerijmd ware, dat zij die zelfs stellen boven hun leven of bezittingen. Het is ongehoord. In Frankrijk verheft zich het volk op zijn geboortestad of is het gehecht aan de plaats, waar het burgerrechten bezit, maar bij de poort eindigt ook zijn belangstelling. Wat bekommert een inwoner van Orleans zich over het wel of wee der Parijzenaars, om van een nationale belangstelling niet eens te spreken. Ook in Vlaanderen bestaat er, dit is waar, ijverzucht tusschen de steden, afgunst onder de magistraten en burgers, maar zij vergeten hun bijzondere veeten terstond, wanneer hun volksbestaan wordt bedreigd.”

„De stichting van een groot, een vergroot Frankrijk, dat reikt van de Middellandsche zee tot de oevers van den Rijn, is echter ook de levenstaak waartoe koning Filips zich geroepen voelt,” klonk het hoffelijk van Heer Willem's lippen.

„Koning Filips is ieder opzicht zijn tijd ver vooruit,” luidde het antwoord, en beiden zwegen.

Dacht Châtillon aan zijn afscheidsgelooft en de vreeselijke gelofte door zijn koninklijke bloedverwante van hem geëischt? 1)

Zou Filips de Schoone in zijn gewaagde staatkundige plannen slagen? Hij verzuimde geen enkel middel om tot zijn doel te geraken. Konden zijn lage middelen dit doel verheven maken? Daarom mengde hij zich in de geschillen der Vlaamsche gemeenten, daarom werd Vlaanderens grijze heerscher — hoe menige feil hem aankleefde, ditmaal diep verongelijkt en beklagenswaard — terstond, bij zijn komst te Parijs, een gevangene, daarom klonk den eisch der Koningin aan Jakob van Châtillon, die Ralf, den te zachtmoedigen Ralf van Nesle, als landvoogd ging vervangen, „dans sa terre nouvellement conquise de Flandre” — gelijk het reeds eenige jaren heette aan het hof te Parijs. De mijn sprong ver-

keerd. Het tiranniek bestuur van Châtillon, dat den vrijheidszin der Vlamingen voor goed moest fnuiken, deed het nationaal bewustzijn herleven met ongekende kracht. Het opende velen der aristocratische Leliaerts de oogen, die droomden van zelfregeering, zonder grafelijk gezag, wanneer het tusschentijdperk van De Nesle's bestuur tot het verleden zou behooren. Het deed de Clauwaerts, de altijd wakende Clauwaerts, opstaan als één man, eerst in hun verzet tegen het dwangbewind, de drukkende beden van den nieuwen landvoogd, dan in hun openlijke oppositie tegen 's konings politiek, die Vlaanderen vernederde tot een machteloos wingewest.

De gedachte, neergelegd in het verbond tusschen Gent en Brugge, negentien jaren later (1321), bestuurde reeds destijds de handelingen van het volk van Vlaanderen:

„Wi Scepen, Rade ende alle tot de gemeente van Ghent behorende ende wi Burgemeester, Scepen end Rade ende alle tot de Gemeinte van Brugge behoorende, doen cond aa alle lieden...

„Dat wij een verbond hebben aangegaan in het gemeen belang van het land van Vlaanderen om malkander te helpen op leven en goed te verdediging onzer vrijheden, costumen wetten en privilegiën, alsook ten behoude der vrije handelsbetrekkingen waar de Vlaamsche nijverheid op gesteund is...”

Het vernietigen van vrijheden en privilegiën lokte tot verzet, werd te opstand bij den nationalen haat, van den nationalen strijd de voorbode.

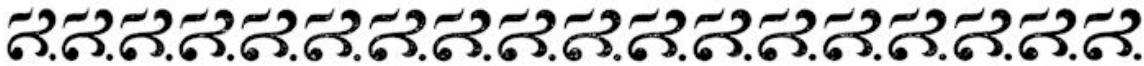
Zou de Vlaamsche Leeuw vruchte loos zijn klauwen hebben gewet?

(Wordt vervolgd).

1) Die Coninginne oec sine nichte,
Beual hen: Dat hi Vlaendren slichte
Ende wat hi vint bouen der eerde,
Dat hy 't al leuere te sweerde
Man, Wijf ende oec Kint,
Eer hi weder vor haer wint (verschijnt)
Dat hi oge en late live (niemant in 't leven late)
Dit 's een raet van quaden wive.
Dit geloefdi siere nichten,
Dat hy 't al soude slaen ende slichten,
Dit geloefdi in haer hant
Dat hi soude al Vlaenderlant
So dorriden ende dorbreken,
Dat me daer geen Diets in soude spreken.”

Van Velthem. Spiegel Historiaal.

Zege of Dood.

DOOR

A. VAN DER FLIER.

(Vervolg van blz. 222.)

III.

„De vrijheid van Vlaanderen zal onze leus zijn!” had Gwy van Namen verklaard toen hij de geestelijkheid trachtte te winnen voor de zaak zijns vaders, den gevangen graaf.

„En de zegepraal van het volk ons doel!” voegde Pieter de Coninck er bij toen hij met de mannen van Brugge optrok naar Kortrijk om Gwy van Namen te hulp te komen. Na Yperen te hebben bezet wachtte deze slechts op versterking om den kastelein van Lens te verjagen, die zich in Kortrijks kasteel had geworpen met Fransch garnizoen. Willem van Gulick voegde zich bij hem — hij had Vlaanderens westhoek van de Franschen bevrijd — vereenigd was thans geheel de Vlaamsche legermacht op het groene veld door de Leye omzoomd. Een beslissende slag zou, moest spoedig, zéér spoedig ten zege of ten ondergang voeren de Vlaamsche taal, de Vlaamsche vrijheid.

Op den Berg van Weelde, om het kasteel van Mosschere, wapperden de blazoenen der Fransche ridders tergend op den wind, sloeg de Lelievaan breed haar banen uit. Willem van Mosschere had aangeboden Vlaanderens vijanden te leiden op hem alleen bekende wegen,

door moeras en kreupelbosch en woudpaden, naar Vlaanderens volk, vereenigd op het Groeningerveld, gelegerd om het kasteel van Kortrijk. Hij zou zijn volk helpen wegvagen van den aardbodem.

De eenzame jonge vrouw, leunend tegen een der vensterspijlen van het vrouwenvertrek in Mosschere's kasteel, snikte overluid.

Voor haar oogen schemerde nog de hooge feestzaal, waar bloemfestoenen slingerden om de ranke pijlers en de zang der meistreelen ruischte bij harp en luit, waar zij door haar vader was gedwongen in het ritselend goudbrokaat, waarboven zich de lichtblauwe mantel plooid, de plaats te bekleeden der gastvrouw te midden der vijanden van haar land!

Te midden der vijanden van haar land! Waren haar oogen eensklaps opengegaan? Zag zij nú, zag zij voor zich, scherp omljnd wat komen zou, onafwijsbaar gewis? De Fransche ridders waren zoo groot in aantal, hun boogschutters heetten de besten der wereld...

Filips de Schoone was zijn tijd vooruit in ieder opzicht. Door de vele duizenden zijner ridders en dienstmannen, door de sterkte zijner huurbenden was hij,

boven alle vorsten van Europa, in staat het grootste aantal menschen te doen vermoorden, in den kortsten tijd.

Hij zou ook ter dood voeren hem dien zij liefhad, die een gevangene was in haars vaders huis.

Het duizelde voor haar oogen, het was alsof zij zag door een waas van mist, of de zee ruischte in haar ooren, gelijk zij dit meermalen had gehoord bij Lammersvliet, het was alsof menschenstemmen snerpten met snijdenden spot:

„Gij kunt niets, niets! Wat zoudt gij vermogen voor anderen, gij, die nooit voor anderen, voor uw volk hebt gevoeld of gedacht?”

Zij zonk op den vloer, kreunend, minuten lang; als lood voelde zij haar hart in haar borst en het was, toen zij eindelijk oprees, of steenen lagen voor haar voet, die haar iederen tred moesten beletten, of zij zich opstapelden tot muren, hóóg, onbereikbaar, onbeklimbaar hoog.

Het was of een koor van demonen krijste door de lucht: „Gij kunt niet! Gij kunt niets, gij...!”

Toen klemde zij de witte lippen open, maar in haar oogen lag de gelofte:

„Ik zal kunnen, omdat ik wil.”

De morgen rees nevelig en grijs; uit zijn zware droomen ontwaakte — na het wilde feestgelag — Heer Willem.

Verbaasd zag hij op: niet de geroepen lijfknaap stond voor hem, zijn dochter bracht hem water, koel, verfrisschend water.

„Wat doe jij hier?”

Wrevelig klonk zijn vraag. Zij rilde als in koortskoude en haar stem klonk zwak van angst toen zij hem smeekte om het leven van dien éénen:

„Wat deert het één meer of minder, vader? Zoo velen zullen vallen. Hij is geen Vlaming! Laat hem vrij...!”

Willem van Mosschere heeft er geen behagen in zonder noodzaak menschen te kwellen, zij moeten hem alleen dienen bij zijn verreikende plannen. Hij beschouwt zich als de koning van het schaakbord, dat „de wereld” heet, zijn vrienden of tegenstanders zijn de pionnen, die hij gebruikt volgens zijn goedvinden. Onverschillig is hij slechts voor alles wat hem geen voordeel belooft. Maar nu ziet hij zijn dochter, niet als het glimlachende, blozende jonge meisje, dat hij meestal haar zin geeft, omdat zij geen verdriet mag hebben: het is zijn dochter — hij ziet een ranke, bleeke vrouw met een van angst verwrongen mond, met een hartstochtelijken gloed in de donkere oogen, die smeeken en pleiten in haar kleurloos gelaat.

Terwijl buiten geharnaste schreden komen en gaan, hoort hij haar spreken, smeeken. Hij luistert en wikt en weegt.

„Indien ik toegaf, als ik hem vrij liet heengaan, zou het mij voordeel geven? Wat zou het beste zijn? Om Châtillon geef ik niet zóóveel, zijn toestand is wrak genoeg. Hij zou een goed losgeld betalen. Hij is jonger zoon, dat is waar, maar zijn apanage weegt op tegen menig riddergoed en zij wenscht het zoo vurig... Zou ik, kan ik?...”

Twintig jaren lang heeft Willem van Mosschere den gouddorst in zich gevoeld, nu is hij de slaaf van zijn hartstocht. Wie zijn begeerten niet onderdrukt, geeft zichzelf een harden meester.

Maar de trillende stem zijner dochter zwijgt, alleen haar oogen blijven smeeken. Wat zal hij doen? Wat zal grooter zijn: de belooning van koning Filips of het losgeld van Albrecht van Arkel?

Zijn tweestrijd neemt toe. Hij wil nadenken en gebruikt het wapen der lafheid, de leugen.

„Ga nu heen, Béatrix, ik zal er met Heer Jakob over spreken. Alleen kan

ik hier niet beslissen. Op mijn eigen verantwoording mag ik hem niet vrijgeven, dat begrijpt ge even goed als ik." — Met een blik op den zandlooper: — „Hij komt spoedig hier."

Ach, Châtillon was gereden naar den Berg van Weelde en daar, bij feestgedruisch en bekerklank — verging langzaam de gouden tijd!

Zou hij komen? En indien, — wat niet onmogelijk was voor hem, — hij door een luim of een gril, nu plotseling bevel gaf, den gevangene naar het Fransche ridderkamp te voeren? Zou hij komen? Het gold leven of dood . . .

Ieder oogenblik groeit haar angst, en — vlijmende gedachte — zooals zij, vreesden, sidderden thans duizenden vrouwen in „Vlaenderlant".

Nee, zóó niet. Vlaanderens vrouwen zagen getroost heentrekken wie hun de liefste waren, want het gold hier meer dan leven en dood: het nationaal bestaan van een vrijheidlievend volk.

„Vader," fluistert zij eensklaps, „waarom zijt gij niet dáár?" Haar hand heft zich op in de richting van Kortrijk. Hij begrijpt haar vage aanduiding en fronst geërgerd de wenkbrauwen.

„Over zulke zaken behooren vrouwen niet mee te praten, je begrijpt er toch niets van. Zwijg dus!"

„Maar het is ons volk toch! Ons volk! En de Leliaerts verkoopen het!"

Zijn sluw, bruin gelaat krijgt een dreigende uitdrukking. „Pas op je tong, Béatrix!" Zonder het te willen gaat hij voort:

„De Leliaerts zijn geen partijgangers van Frankrijk, zooals de domme menigte denkt. Zij willen bevrijd worden van een heerschzuchtig gravenhuis, dat edelen en volk uitzuigt met zijn onophoudelijke lasten en beden. Begeerlijker achten zij het daarom, dat het volk voor eenigen tijd een machtig koning schot en lot betaalt, terwijl zij in stilte

xxv

voortwerken aan hun grootsch doel: in een zelfstandig gemeenebest het geteisterde, verdeelde Vlaanderen te herscheppen."

„Met de aanvoerders der Leliaerts als alvermogende ruwaarts," valt zij bitter in, opeens, als bij ingeving, begrijpend het woelen en drijven van de aanhangers der Lelie.

Hij ziet haar doordringend aan en haar ontgaat het dreigend flikkeren zijner oogen niet.

„Béatrix, laat mij nu alleen, en vergeet, wat je hebt gehoord, als je nog wilt hopen."

De angst duizelt opnieuw om, over haar, maar zij gaat als een kalme, ernstige vrouw met vasten tred.

„Clauwaert, Clauwaert!
Hoet u voor den Lelyaert! . . .

zong de wachter „opter tinne," niet meer achtend wien hij diende.

Want hij „sach in 't Fransche heyr," van zijn hooge wachtplaats en hij zag het ontelbaar als de golven, die braken op Vlaanderens kust.

Een donkere wolk legde zich voor de oogen van den man uit het volk, het was hem als moest zijn hart bersten van woede en angst.

Maar in de hal van het kasteel van Mosschere beval zijn heer met harde stem:

„Sluit dien knaap in de ijzers!"

Ook zijn stem beefde: de angst voor het zelfbehoud sidderde in haar toon.

IV.

Het was tevergeefs geweest, alles tevergeefs! O, hoe haatte zij Jakob van Châtillon, hoe haatte zij hem als — haar gansche volk!

Nog hoorde zij zijn bijtend woord:

„Morgen, na den slag, zullen wij den gevangene opzenden naar Parijs. Er

19

moet toch één onzer vijanden in 't leven blijven om koning Filips den ondergang te melden der rebellen, die zich Liebaerds durven noemen en zich niet ontzien oproer te verwekken in een provincie, rechtens tot Frankrijk behoorend. De jonker van Arekel is daarvoor bijzonder geschikt en nu hier ook goed bewaard. Hij blijft alzoo waar hij is."

O, hoe haatte zij hem! En morgen, reeds morgen zou de beslissende strijd worden gestreden!

Morgen? Over weinige uren ving hij aan, zoodra het eerste morgengloren het mogelijk maakte vrienden te onderscheiden van vijanden. Allen zeiden het, allen. En zelve had zij bij den helderen sterrenschijn, die de duisternis verbande van den korten zomernacht gezien hoe het Fransche voetvolk zich samentrok op de heirbaan naar Doornik, schier onder de muren van haars vaders kasteel....

Nog eenige uren, slechts eenige uren nog! En dan, en dan?

Zouden de meistreelen een overwinning zingen door het land en in de ziel van het volk, of zouden de clerken moeten neerschrijven den ondergang van Vlaendrenlant, en van het volk, dat had gesproken de „Dietse" taal?

Zij verborg het gelaat in de handen en knielde in haar klein bidvertrek. „Geef uitkomst, heilige Moeder Gods, schenk redding hier!"....

Toen bedacht zij, dat de mannen van Gent wellicht in hetzelfde oogenblik baden als zij: prijkte niet op hun vaandel de beeltenis der Madonna, beschermend de hand uitstrekking over den Vlaamschen Leeuw?

Buiten klonken de eentonige schreden der schildwachten, soms afgewisseld door een sein van den torenwacht of eenig roepen uit de legerplaats, dan was opnieuw alles stil. In het schijnsel

der wachtvuren glinsterden de stormkappen der strijders, nu rustend op den harden grond, waarin over weinige uren — over weinige uren — hun graf zou worden gedolven.

Op den Berg van Weelde hingen de tentvoorhangsels van sameet onbebeweeglijk naast de ontknoopte gouden snoeren; de overmoedige deelgenooten in het luidruchtig feest van den vorigen avond rustten om met nieuwe kracht den komenden strijd tegen te gaan.

En ook in de hooge hallen van het kasteel was het stil, doodstil. En stil zou het evenzeer zijn in den donkeren kerker, waarvan haar alleen scheidden twee steenen trappen, vier gesloten deuren.

Vier met ijzer beslagen deuren en doodsche stilte overal; haar vader zwaar ademend neerliggend, en aan het hoofdeinde van zijn leger het rek met de groote sleutels....

Vier gesloten deuren en een lichte tred, die de steenen treden afdaalde te midden der zwijgende rust, een hand die de sleutels voorzichtig doopte in olie om ze niet te doen knarsen in het roestige slot....

„Leid mij niet in verzoeking, Heer! Leid mij niet in verzoeking! Wat moet ik doen? Het leven van mijn vader of het zijne? Wat moet, wat moet ik doen?"

Stilte, doodsche nachtelijke stilte. De sterrenschijn wordt door wolken onderschept, in de voorhal schuilen de schildwachten bijeen, en in de legerplaats verdooven de wachtvuren.

Zwijgende, beklemmende stilte en een bootje naast de kleine waterpoort, dat een vluchteling veilig zou dragen over het beweginglooze water der gracht.

Een vluchteling, die zich terstond opnieuw zou scharen onder de Leeuwenbanier, terwijl in datzelfde uur de minachtende stem van Châtillon haar vader zou aanwijzen, als trouwelooze

bondgenoot, met 's konings vijanden heulend.

En het Vlaamsche volksleger zou worden overwonnen door de Fransche ridderschaar, die met de gulden sporen hun rossen zouden drijven te midden der burgers en boeren, wankelend, vluchtend reeds bij den eersten onweersaanbaren schok...!

„Wat moet ik doen, wat kán ik?”

Dieper zonk het hoofd op de blanke handen der bleeke, jonge vrouw; alleen een zacht snikken klonk te midden der geruischlooze stilte.

Toen plotseling een glimlach om in wanhoop vertrokken lippen, een lichtstraal in twee hopelooze, doffe oogen. Een uitweg, een uitweg! Hij scheen gevonden, hij wás er! Twee lichte voetjes zweefden de steenen treden af, twee kleine handen openden vier gesloten deuren te midden der ademlooze stilte. Een lage, steenen kerker werd zichtbaar, geschoord door een enkelen pijler, waaraan ijzeren ketenen hingen, die zich sloten om de leden der gevangenen als kronkelende slangen...

Maar thans herbergde hij slechts een enkele van 's levens hoogste goed — vrijheid —, beroofde gestalte, die sombere kelderruimte. De flauwe lichtstralen eener hoornen lantaarn vielen op het gelaat van den gevangene. Verbaasd zag hij op: hij was de eenige, die geen rust had gevonden in den slaap, hij, de eenige, die geen deel zou hebben aan den komenden strijd.

Vier handen omklemmen elkander met hartstochtelijken druk, brandende lippen rusten vast oopen, slechts een oogenblik, één vluchtige ademtocht...

Toen verhaalt zij hem van het groote Fransche leger, sterk duizenden bij duizenden, van Vlaanderens ondergang die komen zal over eenige uren, ieder zegt het: bij het aanbreken van den dag wordt het beslist. Zij zwijgt, een oogen-

blik haperen, een oogenblik, dan gaat zij voort — o, zoo kalm en rustig: zij weet immers, dat zij het geluk van haar leven opgeeft, zoo niet dit leven zelf. Want de Franschen zullen winnen en zij kent haar tijd. Haar straf zal zijn: de dood in de golven.

Had niet Filips de Schoone de hofjonkvrouwen in de Seine laten verdrinken, die zijn kleindochter Filippina van Vlaanderen vergezelden naar Parijs? En Filippina zelf, de dochter van graaf Gwy van Vlaanderen, smachtte nóg in den kerker; toch was zij op het dringend verzoek van haar grootvader te Parijs gekomen.

Koning Filips wenschte zijn „lieveling” nog eenmaal te zien, eer zij zich inscheepte naar Londen, als bruid van den prins van Wales.

Maar — Filips de Schoone lag in hevige veete met het Engelsche koningshuis...

Béatrix weet welk lot haar wacht, doch aarzelt niet. Lieven en lijden zijn immers onafscheidbaar?

Indien hij slechts het leven behoudt, dan verliest de dood zijn verschrikking voor haar.

Zij zegt het hem haastig van het waterpoortje, voert hem uit zijn kerker door de nauwe gang naar de verborgen deur; zij opent die en smeekt hem te vluchten uit Vlaanderen, uit het onzalige, ten ondergang gedoemde Vlaanderen, ver weg, voordat zijn machtige vijanden hem opnieuw grijpen.

Hij maakt een afwijzende beweging.

„Verg dat niet van mij, Béatrix, lieve! Ik verpandde Vlaanderens volk mijn woord van eer, ik sta en val met de vrijheid van uw volk.”

Wanhoop komt over haar, maar haar stem beeft niet terwijl zij antwoordt:

„Dan blijft het waterpoortje gesloten en gij in uw kerker!”

„Hij noch mijn vader mag sterven,

ik alleen zal mijn vonnis ontvangen," beslist haar hart en zij trekt haar voet terug van den drempel. Nog enkele schreden en een der zware deuren zal dichtvallen en hij is opnieuw alleen in zijn levend graf.

Hij voorkomt haar en verspert haar den weg. Hij weet, dat zij hem liefheeft; met wélk een liefde begrijpt hij niet, maar in dit oogenblik ziet hij haar alleen in haar verzet tegen zijn wil, ziet hij haar hem dwingend zijn leven te koopen voor zijn eer.

Zijn lippen worden wit, zijn oogen dreigen, zijn handen klemmen haar polsen als in een schroef:

„Zoo verachtelijk denk je van mij! Tot zoo'n laagheid acht je me in staat! Ik zou mijn leven koopen voor wat mij oneindig meer waard is: mijn eer! En je wilt mij ontrouw maken aan mijn plicht, aan mijn gegeven woord! Jij! Dat is het zwaarste...!”

Hij haalt de schouders op, verachtelijk; toen dringt hij haar terug in den kerker, waaruit zij hem bevrijdde, en schuift den grendel voor de deur. Hard klinkt zijn stem haar tegen:

„Vrees niet, over enkele uren zal men je vinden! Dan bevind ik mij bij úw volk, dat strijdt op leven en dood voor zijn hoogste goed!”

De kerkermuur kaatst dof zijn woorden terug, de ruwe steenen muur. Zij hoort zijn voetstappen zich verwijderen, dan zinkt zij ineen.

Wanhoop is in haar hart en de elende van het leven klemt haar in haar kille lijkwade. Hij zal sterven en Vlaanderen gaat onder met hém.

Zij ligt op de koude steenen en de morgenwind beweegt, door het kijkgat huilend, de ijzeren ketenen, die hangen aan de krammen van den pijler. Zij rinkelen.

(Wordt vervolgd).

BLADVULLING.

OUDE VAKGEHEIMEN.

Het oudste vakgeheim dat er bestaat, is mogelijk de kunst om het hardste staal met goud of zilver in te leggen (wat het eerst schijnt vericht te zijn, eeuwen geleden, in Damascus, en nog alleen bekend is bij de Syrische smeden en hun leerlingen), of anders de vervaardiging van Chineesch vermiljoen.

Dit is een geheim, dat de Chineezen gedurende onheuglijke tijden bewaard hebben. Alle echte vermiljoen komt nog altoos uit China, en de scheikundige van het Westen heeft tevergeefs beproefd een verfstof samen te stellen, die denzelfden glans en gelijke duurzaamheid bezat als deze. Natuurlijk is er namaak, zoowel van het Damasceensche werk als van het Chineesche vermiljoen, maar de authentieke bewerkingen van beide zijn nog altijd een geheim.

MELK ALS GENEESMIDDEL.

Het is overvloedig bewezen, dat melk in velerlei ziekten een zeer op prijs te stellen geneesmiddel is. In Oost Indië wordt warme melk zeer veel gebruikt als een afdoend geneesmiddel bij diarree. Een halve liter om de vier uur genomen, zal de hevigst diarree spoedig tot staan brengen en met even goed gevolg worden aangewend in geval van maagpijn, begin van cholera en dissenterie. De melk moet echter nooit tot het kookpunt worden gebracht, maar alleen op den graad van warmte, dat zij niet te heet is om gedronken te worden.

Zege of Dood.

DOOR

A. VAN DER FLIER.

(Vervolg van blz. 292.)

V.

Verstreken was de korte zomernacht. Voorafgegaan door zijn heraut in zilveren rusting — de wazige ochtendschemering — was de dag genaderd, ditmaal niet in zijn koninklijk kleed van purperen glans en gouden stralen. Loodgrijze wolken dreven laag aan den hemel, de velden waren gesluierd in een dichten nevel. Soms druppelde het uit de grauwe wolkenmassa's, dan viel de regen met eentonig tikken neer op de ijzeren stormkappen der Fransche voetknechten. Gehard in gevaren en strijd, joeg dit doffe geluid hun een rilling door de leden. Dachten zij het met al het bijgeloof van hun tijd dat gelek op het onheilspellend kloppen van den houtworm?

Op de heirbaan van Doornik, onder de muren van het kasteel van Moschere, hadden zij zich opgesteld, de Navarreesche met de Spaansche, de Provençaalsche en de Genueesche boogschutters. De beide eerste korpsen — uit twaalfhonderd schildknappen bestonden zij — werden aangevoerd door Ralf en Gwy van Nesle, in eigen persoon.

Ralf van Nesle had, ook als stadhouder des konings van Frankrijk, in zijn nieuw verwonnen land van Vlaan-

deren, nooit zijn afstamming van Dirk van den Elzas vergeten, en het volk van Brugge zegende — als het opzag naar het kasteel der stad, dat hem huisvestte — den dag waarop zijn dochter haar hand legde in die van Willem van Vlaanderen, Gwy van Dampierre's zoon, diep vernederd nu, maar een der vorsten uit hun stamhuis.

Een veldheer was Ralf van Nesle, een denker meer. Toch had hij nimmer de perkamentrollen bestudeerd van eenige libry. Zijn leerschool was het leven geweest, zijn beide oogen zijn leermeesters.

Hij zag de ellende in haar geheelen omvang, waaronder het volk van Vlaanderen zich kromde; hij zag, dat het een goed, nijver volk was, en zijn hart brak van medelijden. Zijn gedachten waren steeds bij dat volk, waarover hem bevolen was te heerschen, maar dat hij bestuurde rechtvaardig en mild. Zijn streven gold het harde lot te verzachten dezer overwonnenen door geweld.

Het was hem of er inwendig iets brak in zijn hart, toen de stormklok dreunde over het Vlaamsche land, toen de speren flitsten en de zwaardspitsen de borst zochten van den tegenstander, toen het recht zwichten moest voor de overmacht.

Hij streed in de voorste rij, de dapperste van allen: het was voor zijn koning, wien hij zijn ridderwoord had verpand; maar het bloed van menschen, die hij niet kende, bespatte zijn wapenrok, de dooden lagen bij stapels om hem heen, en de ellende, die hij hielp oproepen, scheen hem te zwaar om te dragen.

Waarom vervolgden en doodden de menschen elkander? Had een vreemde vorst het recht een vrij volk zijn onafhankelijkheid te ontrooven, het zijn overheersching op te dringen, een land te doen ondergaan in vlammen en bloed?

Was de aarde niet groot genoeg voor allen, die er op ademden? Noemde het Evangelie de menschen geen broeders? Mochten broeders elkander doodden? O, indien de menschen wél deden, wél leefden, dan konden zij de aarde maken tot een paradijs, nu vormden zij haar tot een hel. Bloed en vuur, doodsreutelen en wanhoopssnikken waren om hem heen, toen deze gedachten hamerden in zijn hoofd, schrijnden in zijn borst.

Zij lieten hem niet meer los, en toen koning Filips met zijn trotsche gemalin kort daarna hun „blijde” inkomste hielden in hun nieuw veroverd gebied — de rust des doods heerschte in het land, het gras groende boven zéér veel pas gedolven graven — toen bracht hij zijn denkbeelden onder woorden en sprak ze uit aan 's konings disch.

Brugge blonk dien dag van licht en glans. Met goud doorweven tapijten golfden van de gevels der poortershuizen, de weg, afgebakend voor den vorstelijken stoet, was met bloemen bestrooid, en den inwoners, op straffe des doods, door de schepenen verboden, de minste klacht te uitten. Hun was gelast zich te vertoonen op de met purper bekleede estrades, om toe te juichen den statigen ridderstoet en hun nieuwen heer en koning.

Maar de poortersvrouwen stonden onbeweeglijk met neergeslagen oogen. In hun sierlijk feestgewaad geleken zij idolen, waaraan de ziel ontbrak. Hadden vele woorden, had een stortvloed van klachten beter dan dit doodsche zwijgen de stemming van Vlaandrens volk kunnen uitdrukken? Want de mannen zwegden evenals hun vrouwen en Filips de Schoone, verschrikt en beangst — het was geen koninklijke optocht meer, die heentrok door een feestglanzende menigte; een rouwtrein scheen zij hem nu, gaande door een doodenstad — riep vruchteloos de inwoners tot zich met heusche woorden, beloften bevattend, die hij niet van zins was te houden. Een beklemmend zwijgen beantwoordde zijn toenadering. Vruchteloos gelastte hij luisterrijke openbare feesten, het volk sloot zich op in zijn huizen, versierd op bevel, en — zweeg.

Maar 's konings gemalin, verbaasd, wel het meest om de edelsteen, die bij de poortersvrouwen fonkelden om hoofdwrong en halsarant, riep uit:

„Ik dacht alleen vorstin te zijn, maar in Brugge zijn het alle koninginnen!”

En zij besloot te vernederen Vlaandrens vrouwen, die schitterden boven haar. Dat zij dit konden doen op een andere wijze dan door parelsnoeren, koel en wit, door robijnen purperrood, daaraan dacht zij niet.

Toen sprak Ralf van Nesle zijn gedachten uit over volksgeluk, in recht en vrijheid wortelend, en haar oogen fonkelden van haat, en weinige dagen later was Jakob van Châtillon de geesel der Vlamingen — en hun stadhouder. Zijn eerste werk was met ijzeren vuist den opstand der Bruggenaars te dempen, die losbarstte bijna terstond na 's konings vertrek.

Al de rechten en privilegiën der machtige koopstad werden verbeurd-

verklaard. De vernederingen haar afgezanten te Parijs aangedaan, waar zij vruchteloos hun zaak bepleitten met hun goed recht, voltooiden de zegepraal der heerschzuchtige koningin.

Thans stond Ralf van Nesle gereed zijn zwaard te trekken: zijn woord van trouw behoorde den koning; voor het volk, dat hij ging bestrijden, klopte zijn hart. De tweestrijd in zijn binnenste maakte zijn voorhoofd klam, legde een floers voor zijn oogen. En door dien nevel zag hij den schitterenden graaf van Clermont optrekken aan de spits der ruitery, zag hij den opperbevelhebber van het Fransche leger: graaf Robrecht van Artois.

Nooit had krachtiger hand een vurig strijdros in toom gehouden dan de vuist van dezen krijgsman, nimmer te voren een glinsterend harnas zich gesloten om zulke kloeke leden.

Terwijl de veldheer, met zijn gevolg van ridders en schildknappen, langs de opgestelde gelederen reed, ontsnapte geen enkel gebrek van de bewapening der troepen aan zijn scherpen blik. Beslist, zakelijk gaf hij zijn bevelen, die reeds werden uitgevoerd terwijl zij klonken. Werd ooit een aanvoerder meer gevreesd, beter gehoorzaamd dan Robrecht van Artois?

Bleek ooit een legerhoofd meer verzekerd van de zegepraal, die hij ging winnen? Want had hij niet op zijn wagens koorden doen laden, bestemd om er stroppen van te maken, voor iederen Vlaming, die levend in zijn macht viel?

De overwinning scheen ook zoo zeker. Te land bezat hij met zijn ridders — in al de gewesten der Fransche monarchie had de oproeping geklonken — ver, zeer ver de overmacht op de Vlaamsche poorters en boeren — voetvolk allen — en op de golven, die Vlaanderens westkust bespoelden, dreef

reeds de Normandische vloot, bestemd voor een inval aan den zeekant in het ongelukkige, der verwoesting prijsgegeven land.

De hertog van Brabant had zijn Leeuwbanier opgestoken naast de Lelievaan; door Jan van Henegouwen was zijn voorbeeld gevolgd. Beiden verwachtten veel van een verdeeling van Vlaanderen voor hun eigen grondgebied, en hun dienstmannen vergrootten het Fransche leger, „dat met zijn wagens en paarden een onmetelijke oppervlakte bedekte.” 1)

De van overmoed en strijdlust gloeiende blik van Artois zocht in het verschiep het Vlaamsche leger, dat zich evenals het zijne in slagorde had geschaard op het Groeningerveld. Laag dreven de grijze wolken aan den hemel, doch geen schaduwen konden de wilskracht verduisteren, die de trekken dezer mannen uit het volk stempelden met haar ontembaren gloed. Het was of hun gestalte rees, of zij schouder aanschouder stonden met de donkere wolkgevaarten, die zwaar achter hen hingen aan de omfloerste lucht. Men zou de donder niet zien vluchten, noch de stormen zwichten doen. Standhouden zouden zij tot het uiterste tegen overmacht en geweld en stervend zouden zij overwinnaars zijn. Lichtdragers werden zij, en hun streven een voorbeeld voor de geslachten, die thans nog niet waren.

Zij stonden niet alleen. Gwy van Namen zou met Willem van Gulick het denkend hoofd zijn hunner handelende kracht. Den avond te voren hadden deze aanvoerders doorgebracht in ernstige bespreking, in de schepenzaal van Kortrijks stadhuis met haar vermaarde gebeeldhouwde schouw en bruin beschoten wanden.

De kaarsen waren toen ontstoken op

1) Mattheus van Westminster.

de blanke luchters, zij gaven slechts een matten schijn, zorgvol stonden de gelaatstreken der menschen, zorgvol, angstig niet. Zij vertrouwden op het goed recht hunner zaak, bovenal op de kracht, die zou uitgaan van het volk, dat dit gevoel zou stalen met reuzensterkte. Want een volksleger zou staan tegenover de schitterende ridderschaar, waarop Frankrijk zich, terecht, verhiel: Nauwelijks een dozijn Vlaamsche ridders zouden de „kerels” aanvoeren.

Velen van hen waren Gwy van Dampierre gevolgd in zijn gevangenschap, anderen hadden zich aangesloten bij de Leliaerts of zagen onverschillig de mannen van Brugge, van Gent en van Yperen heentrekken naar het Groeningerveld.

Minachtend haalden deze laatsten, als zij heenrenden, den edelvalk op de vuist, om te bekampen „veer met veer”, of als zij aan „'t schaak” zaten in hun versterkten toren, de breede schouders op, wanneer zij dachten aan bekenden of verwanten, die wilden staan of vallen met hun volk.

Het ergerde hen, dat zelfs uit Henegouwen en Zeeland ridders waren gekomen om de Vlamingen bij te staan in hun strijd; bovenal, dat hij aanwezig was, die eens de machtigste Zeeuwsche edelman heette, die ook nu nog ieders oog tot zich trok. Gold die aandacht zijn hooge gestalte, zijn ernstige oogen, waarboven zich een voorhoofd welfde met de voren van het zieleleed doorploegd, of was het zijn taal, die allen boeide, bezielend, meeslepend, tegelijk een helden- en mannenwoord?

Veel leed had hij gedragen in eigen land. Balling was hij geworden door den haat van Hollands alvermogenenden ruwaard, Wolfaert van Borsselen. Thans kwam hij de Vlamingen bijstaan in hun strijd tegen een macht, die heerschte door geweld.

Er kwam gloed in zijn sombere oogen als hij hen aanspoorde te volharden tot het uiterste, waardoor alleen een nieuwe tijd kon aanbreken van vrijheid en voorspoed, heerlijk als de zon, die door zwarte wolken breekt.

Het volk, dat tot hem opzag, dat hing aan zijn lippen, vond hem ridderlijk als een held, hoog en edel gelijk een vorst behoort te zijn, die de liefde zijner onderdanen wil winnen en behouden. Hoe langer hij sprak hoe meer ingespannen luisterden allen, hoe meer werden zij overtuigd, dat zij konden, zouden overwinnen.

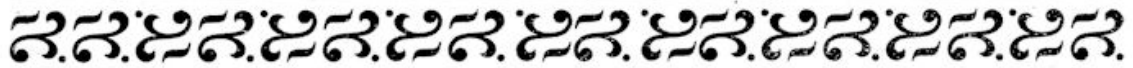
Hij sleepte allen mee: de poorters van Gent, opgetrokken ten krijg tegen de strenge bevelen hunner magistraten, de mannen van Yperen, — ondanks de heftige tegenwerking der Leliaerts, telden zij twaalfhonderd strijdbare kruisboogschutters en voetknechten, — de Bruggenaars, aangevoerd door Breydel en de Coninck. Zij vormden een breede rij van mannenmoed en doodsverachting, evenals de mannen, die de geweldige scharmsax klemden in hun stevige vuist.

Nog eenmaal hief Jan van Renesse de hand op, eer hij het voorbeeld der overige ridders volgde om te stijgen van zijn paard en te voet te strijden met de kloeke mannen der gemeenten:

„Herinnert u, dat zoolang nog éé Vlaming leeft, zijn kreet zal luiden „Vlaanderen de Leeuw!” 1)

(Wordt vervolgd).

1) Myn Here Jan van Renesse
Las den sinen oec een lesse:
Ende sy nv niet vervart,
Bodelt (sneuvelt) al, man ende pard,
Vlaendren en de Leu! es onze geeri!"
Lodewijk van Velthem.

Zege of Dood.

DOOR

A. VAN DER FLIER.

(Vervolg van blz. 420.)

Eén oogenblik, een ondeelbaar oogenblik heerschte ademlooze stilte onder de duizenden en tien duizenden; toen barstte hij los, de overweldigende kreet, die de lucht vervulde, den grond beven deed: „Vlaanderen de Leeuw!”

Ja, hij moest komen, de nieuwe, heerlijke tijd, de zegepraal zou hun deel zijn, het kòn niet anders! Het werd in dit oogenblik de overtuiging van ieder hart, het staalde elke vuist met duizendvoudige kracht, schonk menschen reuzensterkte.

„Vlaanderen de Leeuw!”

Doodsche, aangrijpende stilte verving den meesleependen jubel, op zilveren toon klonk een zacht schellen: het heilig sacrament werd door een geestelijke voorbij het leger gedragen der strijdbare schaar. Nog een oogenblik en toen bogen zich de geharnaste krijgers, toen knielden de helden, toen bracht iedere strijder eenige korrelen aarde aan zijn lippen. Gewijde grond, heilig zou hij allen zijn: het was die van het vaderland! — — —

Eensklaps knetterde het boven de hoofden der knielende Vlamingen, nu in een oogwenk opnieuw herschapen in een vasten muur van stoute strijders, die hun „Goedendags” ophieven, als jagers gereed om af te wachten het

wilde zwijn. Het knapte en knetterde: de kastelein van Lens liet vlammeende pijlen werpen uit het kasteel van Kortrijk in de richting der Groeninge abdij. Hij trachtte den Franschen de juiste standplaats aan te duiden van het Vlaamsche leger.

„Wilt gij op veldontdekking uitgaan naar het Vlaamsche leger?”

Tot Willem van Mosschere wendde zich met die woorden de graaf van Artois.

De gevraagde — hij was de aanvoerder der Leliaerts — maakte een toestemmend gebaar.

„Ik heb reeds aangeboden het leger langs mij alleen bekende paden in de nabijheid der rebellen te brengen. Waarom zoudt gij mij dan niet bereid vinden om op verkenning uit te gaan?”

„Koning Filips heeft u, als blijk van waardeering, benoemd tot kastelein van het kasteel te Kortrijk,” ving Artois aan. Hij kon zijn woorden niet voleindigen.

Een schel, blaffend janken klonk — rappe handen strekten zich uit, maar reeds was de getemde wolvin, die hij altijd met zich voerde, hem naar de keel gevlogen. Slechts na een hevige worsteling zegevierde menschelijke kracht op dierlijk geweld.

„Toen graaf Robrecht zijn tent ver-

liet, is zijn paard driemaal gestruikeld, en nu dit!"

Ontstelde oogen zagen elkander aan uit in 't veld verweerde gelaatstrekken. Allen huiverden voor het herhaalde onheilspellende teeken.

„Verdaag den slag tot morgen!" drong Godfried van Brabant.

Artois schudde, gloeiend van strijdlust, het hoofd en zond zijn veldontdekkers op weg.

Maar een gemompel ging door de rijen:

„Drie en vijftig jaren geleden werd zijn vader door dezelfde verblindende oorzaak van de vernietiging van het Fransche leger in den geweldigen slag van Munsourah! Hij zelf sneuvelde toen."

Een rilling waarde rond, verlamde elks vuist, angst voor wat komen zou sloeg de harten met ontzetting. . . . . Ried Robrecht van Artois, welk schrikbeeld, een dreigend spooksel gelijk, zijn duizenden, daareven nog zoo moedig, zoo overmoedig, sloeg, met verbijstering? Trotsch hief hij het hoofd op:

„Wij zijn veel grooter in aantal, wij zitten te paard; zij zijn te voet, wij hebben goede wapens; zij niet. En wij zouden bewegingloos blijven bij den aanblik onzer vijanden, die reeds nu verstijfd zijn van schrik!" 1)

Wèl was daar een leger verstijfd van schrik, doch dit was het Vlaamsche niet!

Een wolk van pijlen verduisterde de lucht: een hevig treffen ving aan tusschen de Vlaamsche en de Italiaansche boogschutters, gelegerd op den heirweg van Sweveghem, hier knielend langs sloten en plassen, daar verborgen achter dichte hagen.

Onstuimig gaf ridder Van Valpaga zijn rös de sporen en rende naar Artois:

„Sire! Die boeren zullen nog zoolang schermutselen tot ze de eere van den dag bekomen, en indien zij den strijd beslissen wat zal er dan te doen overblijven voor de ridders?" 1)

„Dat men aanvalle!"

Luid klonk over het met bloemen bezaaide veld, weldra een doodenveld nu, de besliste stem van den graaf van Artois.

Maar de beide Italiaansche maarschalken, Simon van Piemont en Bonifazio van Mantua, ontrieden hem den aanval.

„Weldra zullen de boogschutters de gelederen der Vlamingen doorbreken, hen dwingen te vluchten uit hun verschansingen. Dan zullen alleen de ridders de eer genieten hen te vervolgen."

Ralf van Nesle ondersteunde hun plan.

Een donkere wolk rustte op het voorhoofd van Artois, terwijl zijn blik dreigend gleed van den een naar den ander.

„Dat zijn raadgevingen van Lombarden; en gij veldoversten vreest nog voor de wolvenhuid. De wierook, die de rebellen u brachten tijdens uw vaderlijk bestuur, schijnt u naar 't hoofd gestegen!" beet hij Ralf toe.

Ernstig zag Ralf van Nesle hem aan, zonder door eenig woord te toonen hoezeer deze nieuwe, grievende belediging hem trof.

„Sire, zoo gij tot daar zult gaan, waar ik ga, zult gij verre gaan!" 2)

Met deze woorden rende hij heen en wierp zich te midden der strijdende drommen.

De ridders, die hem volgden, vertrapten de Italiaansche boogschutters onder de hoeven hunner paarden of doorsneden met hun zwaarden de pezen hunner bogen: zij eischten alleen de

1) Kervyn de Lettenhove. Gesch. v. Vlaenderen.

2) Dezelfde.

gevaren en de eer van den dag, die was verrezen boven het Groeningerveld, door grijs licht omfloerst, als in rouw omsluisd, en in bloed gedrenkt. Want de strijd ontbrandde nu over het gansche veld; om weldra te ontvlammen tot een moorddadigen kamp; hevig was de aanval, heldhaftig de verdediging. De beide legers waren elkander gelijk in moed en doodsverachting.

Zwaar bleven de wolken hangen, groote dauwdruppels wiegelden aan het lange gras. Soms schoven de wolkgevaarten een weinig op elkaar of stapelden zich op in het grijze licht van den ochtend. Het was alsof ook aan dien grauwen hemel strijdhorden vol woeste titanenkracht zouden instormen op elkander, om te kampen op leven en dood, evenals de menschen, wier krijgskreten, wier zwaardhouwen de lucht vervulden, dit deden op het met witte en gouden bloemen bezaaide veld, bespoeld door de blonde golven der Leye.

„Vlaanderen! De Leeuw!... Groeningeveld!... Montjoye! St. Denis!...”

Duizendwerf herhaald kruisten zich de wapenkreten van vriend en vijand. Zij golfdan over de hoofden van het Vlaamsche voetvolk, boven het lansgewemel der gepantserde ruiters. Een echo vonden zij tegen de muren der grijze Groeninge abdij; zij klonken tegen den plompen gevel van het kasteel van Mosschere, waar de Lelievaan was geschen, de verfoeide banier gedrenkt in tranen, in bloed gedoopt.

Zij deden Béatrix ontwaken uit een verdooving, aan waanzin gelijk. Zij had zichzelf gevoeld als een blad, voortgedreven op den adem van den stormwind, machteloos, willoos, toen de wachter haar vond op de koude steenen, bij het krieken van den dag. Haar vader was reeds weg, omringd door zijn dienstmannen. Zij had het klet-

teren hunner wapens, het trappelen der paardenhoeven gehoord in haar kerker.

Nu zouden zij tegenover elkander staan in de moorddadige worsteling. Misschien doodden zij elkaar, wellicht ontkwam een van beiden aan den ijzeren greep van den koning der verschrikking.

Wie zou leven, wie sterven? Wie?...

Zij drukte de ijskoude handen tegen de bonzende slapen en hoorde het zwaardgekletter, verstond strijdleus en wapenkreet...

Eindelijk hield zij het niet langer uit, zij sloop heen uit de verlaten hallen. Niemand sloeg acht op haar, slechts eenige vrouwen waren gebleven in het kasteel met enkele speerknechten, oud, gebroken in vroegere gevechten, niet meer in staat een wapen te voeren tot aanval of verdediging.

Zij ging, velen gingen, als zij, op binnenpaden en zijwegen. Zij kwamen uit Kortrijk, uit de omliggende gehuchten of de verspreide hoeven.

Er zijn dien dag niet veel menschen gebleven in hun huizen. De mannen staan tegenover elkander, hun wapen in de opgeheven vuist; de vrouwen — de moedigsten — vlechten kransen voor de mannen der gemeenten, van wie zij de overwinning verwachtten, of verschuilen zich in schuren en kelders bevend voor de grauwe ellende, die her tegengrijnst; voor den ruwen moedwider der krijgsknechten, als toch, teger angstvol hopen in, het groote leger zegeviert van den vreemden koning.

Sommigen zijn uit hun woninger geloopt, niet bevreesd voor den ontzaglijken aanblik van het slagveld, dat zij op geringen afstand van een der kleine hoogten aanschouwen. Angstig luisteren zij naar het zwaardgekletter het tumult, dat tot hen opstijgt. Toch wachten zij zich, binnen het bereik

der strijders te komen. De meesten — allen niet.

Dicht heeft Béatrix zich haar sluier omgeplooid, een eenvoudig, donker kleed verbergt haar gestalte, zoo gaat zij voort, wankelend, als met lood geschoeid, zonder vreezen toch.

De zon heeft zich eindelijk ontworsteld aan het grijze wolkenfloers, haar stralen tooveren hun liefelijk kleurspel over water en bosch, waarvan de rechte stammen gelijken op ranke zuilen. De leliën van het woud, de viooltjes van het veld, liggen neer, stervend, vertrapt door ijzeren hielen, die de teere stengels knakten en dan voortsnelde, voort, voort!...

De torenspitsen der Groeninger abdij gloeien, de tinnen weerkaatsen het licht; verder smelt Béatrix, verder, verder!...

Het hamert en bonst in haar hoofd; weer heeft zij het vreeselijk gevoel of zij waanzinnig zal worden, soms meent zij, dat zij dit reeds is. Dan verhaast zij nog meer haar tred en gaat langs verlaten hutten, langs velden, waarop niet wordt gearbeid dien dag. Soms stuit zij op groepjes vrouwen en kinderen. De vrouwen met gejaagde gebaren en angstige oogen, heftig met elkander sprekend, de kinderen schreiend, zij weten zelf niet waarom.

Verder gaat Béatrix in den zonneglans op de velden; in de schaduw van eiken en beuken; over weiden en akkers. Zij struikelt in greppels, haar voet blijft steken in het moeras, zij waadt door beken, zij weet het nauwelijks: voor haar is het nacht.

Bespeurt zij dan niets van de heldendaden, die om haar opbloeien, onvergankelijker dan het erts, hechter dan een eerzuil van arduin, heldendaden, die steeds zullen worden geuit met den fieren klank der onsterfelijkheid?

Ziet zij haar volk niet in het morgenrood zijner grootheid, begrijpt zij haar

XXV

tijd met zijn geweldige schokken en orkanen niet, schokken die de kiem aandragen van de vrijheid der volken?

Gevoelt zij niets voor den heldenmoed, die haar volk staalt en het drijft tot daden, machtig als de zon, welke het ijs doet smelten?

Zij is nu langs den Gentschen weg het Groeninger veld genaderd, waar de kamp volstreden wordt; zij ziet de St. Jansbeek, rood gepurperd door bloed.

Een vrouw grijpt haar bij haar kleed: „Blijf hier! Ginds komt gij in het gedrang! Het is een strijd op leven en dood, maar de onzen winnen, de onzen!”

Jubel, ontroering klinken in haar ruwe stem. Zij voert Béatrix mee naar een hoogte; ondanks zichzelf volgt zij de onbekende.

Daar staan zij en staren en zien, — de grofgebouwde vrouw uit het volk, de teere jonkvrouw, beiden de kloof, die hen voor de wereld scheidt, vergetend, omdat dezelfde hoop hen bezielt, dezelfde vrees hen drijft.

Het is of de lucht beeft van het geschreeuw en geroep; de pijlen suizen als een hagelstorm, de zwaarden schieten vonken. Ridders stormen over het veld, hoog te paard; hun gouden sporen blinken. Zullen zij nogmaals het voetvolk vertrappen onder paardenhoeven? Een oogenblik gelooven de beide vrouwen het, dan zien zij de moedige rossen neerzinken, getroffen door de pijlen; toen vallen zij, die zoo hóóg te paard zich verhieven, door de hand van hen, die te voet strijden.

Béatrix slaakt een kreet van verlichting. Toch waren zij, die den strijd wonnen, haar onbekend, — maar aan haar zijde klinkt een uitroep van schrik:

„Voor hem is geen uitweg meer!” spreekt de vreemde vrouw. „’t Is de Zeeuwsche ridder met den luipaard op zijn schild. Hij strijdt met de mannen

31

van Gent en onder de banier van Gulick."

Béatrix zag en staarde; zij herkende Jan van Renesse, nu verdwijnend uit het oog, als door een muur van aanvallers omringd, dan opnieuw zijn vijanden terugwerpend, zich een weg banend over dooden en gewonden naar bondgenooten, even fel besprongen als hij. Want reeds viermaal was Jan van Gent, die de banier van Gulick ophief boven het strijdgewoel, ter aarde geworpen, viermaal richtte hij zich weer op, naast zijn heer, Willem van Gulick, — tegen Ralf van Nesle, wien hij in het hart zou treffen, kampte deze op zege of ondergang.

Plotseling scheen het of de strijd van man tegen man een oogenblik stakte. Meer dan één zwaard bleef opgeheven in de vuist die het voerde, vele hoofden wendden zich naar de zijde van Kortrijks kasteel.

De zware poort was opengerukt, de bezetting waagde een uitval, viel het Vlaamsche leger in de flank, dood en schrik brengend waar haar stormkappen glinsterden. Eén oogenblik was het of de Vlamingen, verbijsterd, wankelden van den schok; velen sloegen op de vlucht of wierpen zich in de Leye. En de golven sleepten hen mee en droegen hen aan een veiligen oever, doch die niet behoorde tot deze wereld.

Zou de gansche Vlaamsche strijdmacht in verwarring worden teruggeworpen tegen de muren der grijsbemoste Groeninger abdij?

Het scheen zoo, doch slechts voor korten tijd. Toen stelde Gwy van Namen zich opnieuw aan het hoofd der mannen van Brugge en van Yperen, toen beantwoordden die van Gent zijn bede om stand te houden met den kreet: „Groeninger veld!...”

„Groeninger veld!” De vrouw uit het volk riep het mee met opgeheven han-

den. Béatrix snikte het: „De zege, de zege voor de mannen van 't Groeninger veld!...”

Eensklaps eindigden haar woorden in een wanhoopskreet; zij had gezien wie neerzeeg op het Groeninger veld, neerplofte zonder dat zij hem kon bereiken, door de dichte drommen der strijdenden, die hem misschien zouden vertrappen op de plek waar hij was gevallen.

„Wat scheelt u?” vroeg de vrouw verschrikt. „Heeft een verdwaalde pijl u geraakt? Daar heb ik toch niets van gezien.”

Zij schudde het hoofd; geen lichamelijke pijn deed haar ineenkrimpen. Physiek lijden zou, in dit oogenblik, verlichting zijn geweest.

En weer drong zich de klacht aan haar op, wanhopig, radeloos:

„Waarom vermoorden de menschen elkander, waarom? Is het leven niet het hoogste? Mogen zij...”

Een oorverdoovend tumult brak haar gedachten af. Aan het hoofd der Fransche ridders zag zij den stoutmoedige graaf van Artois, door zijn dapperst volgelingen vergezeld, instormen op de Vlaamsche heirmacht, die opnieuw stelling had genomen achter de breed St. Jansbeek.

„Die mij getrouw is, volg mij!”

Luid boven het slaggewoel dreunde de kreet van den opperbevelhebber. Diep groeven zich zijn glinsterende sporen in de flanken van zijn steigere paard. Hoog verhief dit zich op de achterbeenen, toen een woeste sprong heen vlogen ruiters en ros over de breed beek, neer ploften zij tusschen de vijandelijke gelederen, neer naast de breed uiteenwapperende Leeuwbanier van Vlaanderen. In een oogwenk heeft Artois zijn paard opgeheven, zichzelf hersteld van den geweldigen schok. Met beide handen grijpt hij Vlaanderen:

standaard, om vaneen te rijten met zijn zwaard het gewijd symbool van Vlaamsche kracht en Vlaamschen moed. Maar te ver buigt hij zich uit het zadel, een zijner voeten glijdt uit den stijgbeugel en de gouden spoor verwart zich in de plooiën van het vaandel met den Leeuw.

Het is of de vorst voor hem ter aarde zinkt, of de prins van Fransch, koninklijk bloed zich buigt voor de kracht, die uitgaat van een volk, dat „Vrij of dood!” schreef op zijn oorlogsstandaards.

Want zegevierend wappert opnieuw de Leeuwbanier tegen 's hemels blauw en ter aarde ligt Robrecht van Artois, neergeworpen door twee gespierde, bruine handen, door een man, gekleed in het grove gewaad van den leekbroeder van Ter Does: Willem van Saeftingen was zijn abdij ontvlucht om zich te voegen bij Jan van Renesse, gehoor gevend aan een onverklaarbaren drang, zonder acht te slaan op het bevel van zijn prior, dat hem gelastte in zijn klooster te blijven.

Thans besliste hij den slag.

Mannen der gemeenten drongen zich tusschen hem en den gevallen aanvoerder.

„Ik geef mij aan u over! Ik ben de graaf van Artois!”

Heesch van wanhoop, van machteloze woede, klinkt zijn trotsche stem.

In dit oogenblik sterft hij duizend dooden, de dappere aanvoerder. Hij vreest den dood niet, alleen de schande van zulk een einde — voor hem?

„Ik geef mij aan u over!”

Hij herhaalt het vernederend woord, wijst op zijn degen, toont zijn bandelier... Maar hoonend klinkt het hem tegen:

„Wij spreken Dietsch! Hier is geen

edelman, die uw taal kan verstaan!” 1)

Knotsslagen smoren het wreed, spottend woord en verdooven den stervenscreet van Robrecht van Artois.

Op dit gezicht was het Béatrix of alles om haar wankelde; zij verstond de gesproken woorden niet, maar zag wat geschiedde, zag — en begreep.

Zij hief de handen op in vertwijfeling, als wilde zij de ridders, — Châtillon reed aan de spits — rennend over de vlakke, onder een juichend: „Montjoye, Saint-Denis!” waarschuwen: zij zag haar vader onder hen!

Niemand lette op haar, niemand wendde het hoofd om, allen stormden voort, voort en de breede beek was tusschen hen en hun doel: Vlaanderens ondergang.

Die beek niet alleen, het geheele veld, waarheen zich thans het geweldige treffen verplaatste, was moerassig, met slooten doorsneden, vol waterpoelen, ten deele door riet en lisch verborgen. Geen der voortstormende ridders sloeg acht op dit gevaar, ofschoon reeds menigeen der boogschutters voor hun oogen was gezonken in het moeras, nog eer zij zelve hun bogen doorsneden, hun lichamen vertrapten, om alleen de „eer” weg te dragen van het feit, dat het Vlaamsche volk was uitgeroeid van de aarde.

Dien lauwer hadden zij nog niet kunnen winnen; doch groende hij thans niet zéer nabij? Daarginds stonden immers de poorters en handwerkslieden, afgemat door den strijd, verbijsterd gewis op het gezicht der duizenden ridders, die hen zouden bestormen, den schedel klieven met één zwaardhouw, hendoodelijk treffen van hun hoogte.

1) Si riepen: „hier 's geen edelman
Noch die u tale verstaan can,
Want, Die grave riep al in Fransoys...”
Lodewijk van Velthem. B. XX, Cap. 32.

Voort joegen zij, voort, de zegepraal tegemoet. Streed daarginds niet de graaf van Artois, hun aanvoerder? Ieder wilde de eerste zijn, die hem bereikte, om op te vangen zijn goedkeurend woord, om met hem te worden genoemd in de balladen der vindere, die den roem zouden bezingen van den dag, in latere eeuwen een mythe schier, omstraald met den nimbus der onsterfelijkheid, voor de geslachten, welke thans nog niet waren.

Niemand had gezien hoe de stoute ruiteraanvoerder was gevallen! —

Verder joegen zij, want vóór hen waren de Vlaamsche poorters, maar — onder hen was de Vlaamsche grond, voor zijn zonen een welig erf, voor hun vijanden de dood. Want dezen waren de wegen en paden onbekend, die veilig voerden naar het doel, langs water en moeras, hier een bolwerk voor het bedreigde land.

„Voort! Voort!” Aangevuurd werden de hijgende rossen met stem en sporen tot woester vaart. Zij gehoorzaamden niet meer, te vergeefs worstelend tegen de reuzenmacht, die hen meesleurde naar de diepte, hen en hun meesters.

Want het moeras klemde hen in zijn greep, geduchter keten dan boeien van ijzer. Vruuchteloos arbeidden ruiters en rossen; als geklonken in een muur, bij elke beweging dieper zinkend, moesten zij lijdelijk het lot afwachten, dat de verachte Vlamingen hun bereidden. Gelukte het enkelen zich te bevrijden van de taaie modder, dan deden de vele slooten, half verborgen onder lisch en riet, de paarden struikelen, machteloos neerploffen in het water, dat hier den slag besliste. Vlaanderens grond kwam de helden te hulp, die hem verdedigden, moedig en trouw. Nog enkele oogeblikken, en harnassen en helmen spleten onder de knotsslagen, en de machtigen, die zich in dienst hadden gesteld der

tirannie, vielen door de hand van hen, welke streden voor het recht der vrije volken.

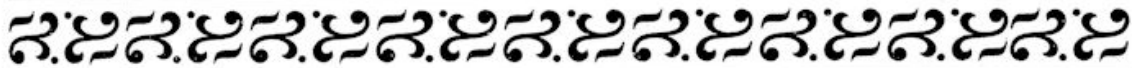
Slechts enkele ruiters konden, te midden der overstelpende verwarring, zich ontworstelen aan hun aanvallers, omdat zij zich niet in het moeras hadden gewaagd. Zij — Willem van Mosschere bevond zich onder dit geringe aantal — wendden den teugel en voegden zich bij den graaf van Clermont, om, bijna allen, slechts weinige minuten later, hun dappere lotgenooten te volgen in den dood.

Want op den drassigen Neveldriesch — Bloedmeersch zou hij heeten ná den slag —, waar het eerste gevecht der boogschutters was beslist, ontstond nog eenmaal een nieuwe, geweldige strijd, de laatste. Béatrix zag het niet meer, zij was weggeslopen van de plaats waar zij in weinige oogeblikken het leed van een geheel menschenleven had doorgeleden. Nu ging zij om te zoeken — de levenden, de dooden? . . .

Terwijl zij zich verder spoedde, warrelden haar gedachten als een wiel, tot het haar eindelijk werd als gleed een sluier weg van haar denken. Het was of zij ontwaakte uit haar nevelig droomenland, met een schok grooter dan die welke de strijdenden neerwierp op het slagveld.

Zij begreep. Klaar en duidelijk stond het voor haar, begreep zij het ontzaglijke denkbeeld, dat de duizenden van haar volk beheerschte, geheel. Zij wist nu, dat het leven van den enkele moet zwichten voor dat van een volk, in zijn bestaan als natie; dat leven en geluk hun betekenis verliezen, waar het geldt te behouden het hoogste goed, dat alleen het leven waarde, het geluk wijding schenkt: onafhankelijkheid en vrijheid.

(Wordt vervolgd).

Zege of Dood.

DOOR

A. VAN DER FLIER.

(Vervolg en slot van blz. 484.)

Het was of deze gedachte haar weg minder zwaar maakte, haar weg over het bloedige doodenveld. In de verte klonk nog krijgsgeschreeuw; waar zij ging was het veld verlaten, volstreden het pleit, dat zijn beteekenis zou behouden tot in de verste eeuwen.

Gebroken wapens doen haar struikelen, een omweg maakt zij bij een berg van lijken, in gouden sporen verward haar kleed.

Een rilling gaat door haar leden; toch wankelt zij verder, zoekend en niet vindend, vrezend te ontdekken, waarnaar zij zoekt.

De zon werpt haar glans over de aarde, zij baadt geheel den omtrek in gloed, zij doet een regen van gouden vonken tintelen op omhooggeheven wapens, gezwaaid door armen vol van kracht. Een kreet vervult de lucht, schallend, bruisend, een krijgskreet, nú omgolfd, aangeheven door den jubel der zegepraal.

„Vlaanderen, — de Leeuw!...”

Duizenden stemmen heffen hem aan, een donder van gejuich rolt over het veld. Banieren wapperen, het flikkert en glinstert: gouden sporen blinken in gespierde handen, de stoere strijders van daareven weenen van vreugde, als broeders omhelzen zij elkaar.

De blijdschap bruist om haar als de hoogslaande golven der zee, wanneer zij de kust bedekken bij stormgetij. Vlaanderen behoort de overwinning, geheel. — Béatrix begrijpt het. Zoo groot, als in dit oogenblik, heeft zij haar volk nooit aanschouwd, nooit!

Op de knieën zinkt zij en, alles vergetend bij het gevoel, dat haar overweldigt, ontwellen woorden van dank, van lof aan haar lippen, nu zij zich één weet met haar volk, zich voelt als Vlaamsche vrouw.

Een licht gedruisch in haar nabijheid; haar oogen openen zich wijd, als zag zij een geestverschijning; wit worden de bevende lippen.

Want daar staat hij, dien zij zocht, dien zij dood waande. Bebloed is zijn voorhoofd, gescheurd zijn wapenrok, helm en harnas zijn vol scheuren en blutsen, maar hij leeft, hij staat aan haar zijde, spreekt haar toe:

„Kom mee, Béatrix! Hier kun je niet blijven. De aanblik van een slagveld is te vreeselijk. Wee hen, die volken drijven tot zulk een beslissing!”

Hij vat haar hand en gewillig volgt zij hem. Zou zij niet tot het einde der wereld met hem zijn gegaan?

Zij verlaten het veld en gaan langs den Berg van Weelde, verlaten nu,

een berg des doods. Maar nog prijken de tenten met hun zijden, met goud geborduurde voorhangsels, waartusschen edelsteen en flonkeren. Eensklaps wordt het levendig om de verlaten paviljoenen, waarvan de eigenaars nooit terug zullen keeren, nimmermeer. Het zijn geen gewapenden nu, die den berg beklimmen. Het landvolk uit Veurne en Ghistel, uit de overige omliggende gehuchten is saamgestroomd. Met verbazing zien allen de fraaie tenten, de zilveren schalen, de gouden bekers. Aarzelend betasten zij zijde en fluweel. O, om dat te bezitten, om van dat sameet, zoo uitlokkend, zoo weelderig zacht, een kleed te dragen! Verachtelijke blikken wierpen ze op het grove sarge, nu hun dracht! Minachtend werpt er een den houten nap van zich, dien hij aan den gordel van boomschors draagt; een gouden beker met het wapen van Artois weegt hij op de hand, van begeerte gloeien zijn oogen. Hij tast, grijpt om zich en neemt; gekromd zijn de armen om den kostbaren last, dien hij in 't eind de hoogte afsleept.

Anderen volgen zijn voorbeeld, de plundering wordt algemeen. Het volk juicht op het gezicht van nooit aanschouwde kostbaarheden, vergetend, dat zij die tot hun eigendom maken door roof.

Wordt het onverwacht bezit echter even snel vergeten als het werd verworven?

Waarom wordt plotseling fluweel en goudlaken vertrapt in het slijk, waarom rolt een gouden drinkbeker vergeten tusschen het struikgewas? En om zijn bezit ontstond een hevige twist tusschen twee broeders, slechts weinige oogenblikken te voren!

Een ridder rent voorbij, verloren heeft hij helm en zwaard, van bloed doorweekt is zijn wapenrok, schildknapen noch dienstmannen volgen

hem, alleen, geheel alleen, vlucht L.

Met de sporen drijft hij zijn paar tot sneller, woester ren, bloed vloeit het uitgeputte dier uit de flanken, kleurt rood het mos en de buigende grassprietjes. Niet meer. Een diep volkshoop verspert ruiter en ros de weg. Schreeuwend, brullend schrikken strekken zich bruine armen, magere handen naar hem uit, dreigend, woese oogen fonkelen van woede in door ha verwrongen gezichten.

„Daar is hij, onze beul! De Leliae vlucht, ha! ha! Ter dood met de landverrader! Weg met hem! Ter dood!

Klamme druppels parelen Wille van Mosschere op het voorhoofd. Widen zij hem verscheuren met hun handen? Het scheen zoo...

„Ter dood met hem! Haal je loon Beul, duivel! Aan de Walschen hebt gij ons verkocht! Naar de Leye met hem!”

Tot razernij steeg schier de woede van den woesten drom. Macht is een gevaarlijke bezitting voor hen, die zich steeds voor haar moesten buigen. Het volk voelde thans de zijne, vooral eenige boogschutters van Yperen z bij hen voegen.

Willem van Mosschere begreep, dat hier verzet kon baten noch bevel. Met bevende stem beloofde hij gunsten en goud; om zijn leven smeekte hij het volk, dat hij had veracht en verraden.

Maar schamper klonk het terug:

„Genade voor jou? De dood is nu een te geringe straf voor een landverrader! Naar de Leye met hem! Verdrinken hem als een hond!”

„Vermoordt mij niet! Laat mij vrede heengaan! Ik zal je handen vullen met goud. Dáár, ginds is mijn kasteel! Ga mee, volgt mij! Ik schenk je alles wat ik bezit! Komt!”

Hoe erbarmelijk klonk het! Zul vernederend jammeren en smeecken van lippen, steeds zoo trotsch gekruld!

Maar een uit de menigte hoonde:

„En wij schenken jou alles wat je nog te geven hebt!”

Fluisterend wisselde hij een paar woorden met zijn makkers, toen richtten zich opnieuw blikken, gedrenkt in haat, op den gevangene.

Want, dat was hij nu. Ruwe vuisten rukten hem van 't paard, sleurden hem mee, onder smadelijk lachen, wreeder dan een verwensching, mee naar zijn eigen kasteel, dat zich verhief machtig en hecht, als beheerschte het geheel het omliggende land.

„De Leye is nog te goed voor je! Dáár, dáár heb je wat je toekomt! Verrader, Leliaert, dáár! . . .”

Het bloed van Willem van Mosschere kleurde den grond.

Te pletter sloeg de volkshoop zijn hoofd tegen den muur van het kasteel, waarin hij geboren was.

Zijn laatste woord, verstikt in doodsangst, luidde:

„Ik zweer trouw aan Gwy van Namen! . . .”¹⁾

Verrader van zijn volk, ging hij als een lafaard in den dood.

Béatrix had hen voorbij zien stormen, de mannen en vrouwen, die hier toepasten het vreeselijke: „Oog om oog, en tand om tand!”

Zij had ze gezien met een toorn en beslistheid in hun trekken, die haar opnieuw huiveren deden. Op welke vreeselijke gebeurtenis wezen hun heftige gebaren?

Zij ging voort als in een droom. Het was of iets rustte op haar denken, loodzwaar; een groote onrust kwam over haar, stijgende angst deed haar polsen jagen, zij begreep zelve niet waarom.

Eindelijk boorden de torenspitsen van haar huis zich in het blauw der zomer-

lucht, en als een bliksemstraal trof het haar nu, wat het was geweest, dat haar beklemde tot stikkens toe. Want thans omringde haar het gepeupel, hoonend, dreigend.

Zij begrijpt wat is geschied uit hun schampere blikken, hun woorden in haat gedrenkt:

„Nu zij! Met haar naar de Leye! 't Is 't best om het heele nest ineens te zuiveren! Vooruit!”

Is zij nu de gevangene eener tot razernij geprikkelde bende? De opgezweepte massa bedreigt haar, zoodra zij slechts een beweging maakt.

Wilde zij vluchten? Zij moest het wagen! Vaneensplijten zouden zij ook haar hoofd, haar lichaam vertrappen, gelijk zij dit deden met het zijne!

Groote, ruwe mannen drongen zich om haar, scheidden haar van haar geleider. Tevergeefs verhief Albrecht van Arckel zijn stem. Het tierende, razende volk sloeg geen acht op zijn woorden, het schold, dreigde.

Wie anders dan een Leliaert kon hij zijn? Soort zoekt immers soort? Vrouwen gilden het met scherpe, krassende stemmen, de kleinsten maakten het grootste misbaar. Waar zij zich wendde, overal zag Béatrix dreigende vuisten, van wilde drift gloeiende oogen.

Maar Albrecht van Arckel baande zich te midden der verwarring met zijn zwaard een weg door de menigte. Zijn groote oogen vlogen doordringend van den een naar den ander.

„Schaamt u! Een tegen allen! Mannen tegen een weerlooze vrouw!”

„Leliaert! Zwijg! Denk je, dat er voor jou geen plaats is in de Leye?”

Hij wees op zijn harnas en wapenrok, beide gehavend, bebloed.

„Die wonden heb ik verkregen, omdat ik uw zaak diende! Ik ben Albrecht van Arckel. Ik streed voor uw vrijheid met uw eigen volk. Wilt gij dit

¹⁾ Zie Kervijn de Lettenhove.

loonen met een doodslag, met moord?"

Afgewend werden de oogen met hun donkeren blik, een trek van schaamte gleed over de norsche gelaatstrekken. Zij wisten hoe dapper hij voor hen had gestreden, wisten, dat hij, vóór de slag aanving, tot ridder was geslagen met Breydel en De Coninck, door de eigen hand van den zoon van hun gevangen graaf, Gwy van Namen. Aarzelend weken zij ter zij, diep zwijgen verving het rumoer, en toen, met plotseling gebaar, bogen zij zich voor hem als voor een vorst.

Hij leidde Béatrix weg, zwijgend, midden tusschen den woesten hoop door; het volk liet het toe.

En nu stond zij in de voorhal van het huis, dat geen meester meer bezat, en omklemde krampachtig een der ronde pijlers, tastend naar een steun.

Was zij de eenige, die hier steun behoefde? Eenig gedruisch . . . naast haar ligt hij, die haar redde, en nu zelf een prooi scheen van den dood. Bloedverlies, overspanning, afmatting, wat besliste hier het pleit? — — —

Buiten, op het Groeninger veld, rustten ook Gwy van Namen en Willem van Gulick uitgeput op hun wapenrusting, omringd door de teekenen hunner schitterende zegepraal.

Want de overwinnaars maten daar bij honderden tegelijk ¹⁾ de gouden sporen en verzamelden er de doorluchtigste standaards van Frankrijk. Zij vormden een lange rij, deze banieren: zij reikten tot de muren van Kortrijk's kasteel, waar de slotvoogd zich bereid verklaarde tot verdrag en overgave.

De klok der Groeninger abdij sloeg het negende morgenuur en verloren was voor het Fransche leger de slag; de Vlamingen vervolgden, in ongebroken kracht, de vluchtelingen naar alle

zijden; uitgeputte vluchtelingen, die hun ridderrusting gaven voor een bete broods, een teug water!

Maar in de hal van het kasteel van Mosschere ziet Béatrix hem liggen als levenloos, die haar leven is. Zij roept eenige landlieden, die nog zwierven in de nabijheid — dienstman noch gezinde was teruggekeerd in het verlaten huis — en geeft hen, die komen, haar gouden gordel met doppen bezaaid, de met robijnen omzette spang, die haar mantel vasthoudt, de gouden schilden, die zij vindt in haar tasch. Zij beveelt hen te gaan naar het hospitaal van St. Amand, naar broeder Martyn, die al de kruiden kent en hun geneeskracht. O, zij zal hem geven wat hij wenscht, als hij slechts komt en redt.

En broeder Martyn komt, eindelijk. Ze vonden hem helpend op het slagveld, verbindend de weinige tientallen gewonde Vlamingen, zooveel hij met de overige broeders kon, ook de vele duizenden gewonde Franschen.

Maar Béatrix heeft hem menigwerf geholpen als hij haar bijstand inriep voor de armen zijner parochie; hij komt dus en begint zijn werk. Terstond vangt hij aan met den door bloedverlies bezwijmde ader te laten. Tot zijn verbazing en schrik gelukt het hem echter niet den gewonde bij te brengen.

„Jonkvrouw Béatrys, hij is in een gevaarlijken toestand, in een hoogst gevaarlijken, jonkvrouw Béatrys. Wij zullen iets anders beproeven,” zegt hij plechtig. Een geruimen tijd klinkt een geheimzinnig geprevel, het midden houdend tusschen gebeden en bezweringsformulieren.

Buiten schuifelen nu vele voetstappen; zij brengen een lijk, door haat vertrapt, door het wreedste recht gevonnist, weg in stilte. Binnen beproeft Béatrix of zij door wrijvingen, door den bewustelooze krachtigen wijn tusschen

¹⁾ Zie Kervijn de Lettenhove.

de lippen te druppelen, de bezweringen kan helpen.

Lang blijft hij onbeweeglijk, heel lang, als dood, dan — reeds daalt de zon van haar hoogste punt — beweegt hij zich, schier onmerkbaar. Mat slaat hij de oogen op, even slechts, met bewustzijn toch. Béatrix verdubbelt haar pogingen en wacht dan zwijgend, in spanning.

Maar broeder Martyn mompelt triomfantelijk:

„Hij heeft gedronken, hij begrijpt wat hij doet. Als hij nu maar in slaap valt is hij gered. Ziet gij wel, jonkvrouw Béatrys, de bezweringen doen het hem altijd.”

„Hij leeft, hij is gered!” herhaalt zij zacht in een grooten snik.

VI.

Indien, gelijk Seneca zegt, tegenwoord een gelegenheid is om innerlijke kracht te ontwikkelen, zoo schenkt voorspoed de macht om die kracht te toonen door daden.

De vrijheidskreet, aangeheven op den Groeninger kouter, vond een echo tot ver in Frankrijk. Meer dan een stad verjoeg er de tirannieke bezetting, haar opgedrongen door Filips den Schoone. De Italiaansche steden gaven op dien juichtoon het antwoord, hij vond een weergalm te Morgarten, diep in de Zwitsersche Alpen.

En terwijl de Vlaamsche steden, waar de Leeuwenvaan van alle torens wapperde, zich gereedmaakten de overwinnaars te huldigen, die hun de grootste gift: vrijheid, brachten, verdreef een gedeelte van het leger, onder Segher van Gent, de Fransche vloot, die een landing beproefde bij Lammersvliet. Gwy van Namen en Willem van Gulick hielden zich te Brugge op, waar Breydel en De Coninck, aan het hoofd hunner

medestrijders, werden ingehaald over een met bloemen bestrooiden weg, waar om hen ruischten zegezangen en zegenbeden. Jan van Namen maakte zich intusschen gereed, met de Gentenaars en de poorters van Yperen, Rijssel te belegeren.

En met hem zou Albrecht van Arckel oprukken om ook deze Vlaamsche stad te bevrijden van de Fransche overheersching.

De zon ging onder, zij baadde den hemel in gloed en kleurde de golven der Leye rozerood. Een harer laatste schuinsche stralen zond zij in de hal van het kasteel van Mosschere, waar twee jonge menschen tegenover elkander stonden met woorden van afscheid en wee. Zou het een „vaarwel” zijn voor altijd, dat die lippen uitten?

Béatrix had zich van woord tot woord voorgesteld wat zij tot hem zou zeggen, maar nu hij voor haar staat om heen te gaan, zoekt zij tevergeefs, is zij alleen verbaasd, dat zij nog over iets anders heeft kunnen denken, dan over de verachting, die hij moet koesteren voor haar, de vrouw, die hem had willen beletten zijn ridderwoord gestand te doen. Want zij kent, voor alles, deze meening van haar tijd. Haar noodlot is over haar gekomen, zij weet het; toch snikt zij noch smeekt de geheimzinnige machten om erbarming, die haar spel dreven, ook met haar.

„Gij hebt mij tot een eerlooze willen maken!” Dat waren eens zijn woorden. Nog dreunen zij haar in de ooren, zooals zij gloeiend gegrift staan in haar hart.

Eén oogenblik buigt zij het hoofd, dan spreekt zij heel zacht, het is hem of hij het suizen hoort van den avondwind, die zoete geuren brengt van leliën en rozen:

„Vergeld mij naar ik misdeed. Ik heb slecht gehandeld, je toorn was rechtvaardig, is dit nog. Maar het was

niet, omdat ik nog meer ellende over je wilde brengen, dat was het niet."

Hij weet wie waakte aan zijn leger, dagen achtereen, wie hem redde van den dood door haar trouwe toewijding. Zijn oogen zeggen het haar, maar zij ziet niet op. Zij weet niet, dat zij schitteren van geluk.

"Het was aan verraad gelijk, wat ik deed. Menigeen blijft te Gent op het Steen gevangen, levenslang, voor veel geringer vergrijp. Maar als zij mij vonnissen, laat het dan kort zijn! Niet in den put — het lot der vrouwen, — niet op het rad, de straf van den landverrader. Laten zij mij onthoofden, zorg daarvoor, je kunt het!"

Hoe goed kent zij de harde wetten van haar strengen tijd, en hoe dapper en moedig ziet zij haar lot onder de oogen!

Maar denkt zij dan waarlijk, dat hij haar zal aanklagen? Of vreest zij, dat de dienstmannen, die haar vonden in den kerker, reeds het gerucht verspreiden? Zij is de dochter van een man, aan wien het volk gerechtigheid oefende en zijn wraak koelde . . .

Een diepe ontroering komt over hem.

"Wie je aanraakt dood ik!"

Hij trekt haar naar zich toe, maar zij treedt terug.

"Het mag niet zoo zijn. Ik heb je liefde verbeurd, dat weet ik wel, en het is nu rechtvaardig zooals het is. Maar dit moet ge weten, eer wij van elkaar gaan, voor—voor altijd. Toen de jubelkreten opstegen van het volk, toen ik wist, dat Vlaanderen de overwinning behoorde, toen heb ik mee gejuicht, mee God gedankt, toen voelde ik mij als Vlaamsche vrouw en zag ik de grootheid van mijn bevrijd volk, zag ik het morgenrood zijner geheele onafhankelijkheid rijzen, gewonnen door aller doodsverachting en fieren heldenmoed."

Een zachte, gelukkige glimlach gleed over haar bleek gezichtje.

"Vaarwel nu, ge zijt gered met mijn volk, waarvoor je streeft, nogmaals gaat strijden; maar denk later, als alles voorbij is, niet te hard over mij. Verhoor die bede, het is mijn laatste."

Haar stem haperde, haar zilveren, zachte stem. Zij hief het hoofd op, haar blik trof den zijne, haar tegen-schitterend in fier geluk.

Wat lazen haar schoone, schuchtere oogen in de diepte van dien blik, dat haar deed wankelen, overhaast toetreden naar de deur?

"Vaarwel!" klinkt het nog eens fluis-terend in een snik. "Wij moeten scheiden nu, vaarwel!" . . .

Haar hand omklemt de deurklink, maar de zijne doet dit ook. Zijn oogen glanzen in de hare.

"Béatrix, ik geloofde, dat je mij eens liefhad. Moeten wij dan nu scheiden, zóó scheiden, Béatrix?"

Zij ziet voor zich, verward.

"Zeg het nog één keer, dan is de scheiding, die je zoo beslist wilt, gemakkelijker te dragen — voor mij."

Haar lippen trachten uit te spreken wat hij wenscht, maar zij gehoorzamen haar niet. Destem begeeft haar, zij zwijgt en donker schijnt het om haar heen.

"Ik had je lief, ik doe het nog!" lacht hij overmoedig en tweesterke armentrekken haar aan zijn borst en een warm geluksgevoel neemt bezit van beider hart.

"Dwaas kind, geloof je dan waarlijk, dat wij nog kunnen scheiden? Wat zouden de wereld of het leven voor mij zijn, zonder jou, mijn moedige, hartstochtelijke Béatrix, mijn echte Vlaamsche vrouw!" — — —

Buiten schalden bazuinen met jubelenden overwinningsklank op uit de rijen van het leger. Jan van Namen trok heen, nieuwe zegepraal tegemoet.

"Gloria in excelsis!" ruischte het orgel, hief het koor aan in de kerk der Groeninge abdij.